

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TEKNİK BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU
ÖĞRENCİLERİNİN İŞ GÜVENLİĞİ
ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ
FIRAT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Selim GÜNDÜZ

HAZIRLAYAN
Gökçen KIZIRGİL

ELAZIĞ-2018

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TEKNİK BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU
ÖĞRENCİLERİNİN İŞ GÜVENLİĞİ
ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ
FIRAT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Selim GÜNDÜZ

HAZIRLAYAN
Gökçen KIZIRGİL

Jürimiz, / / 2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği/ oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fethi DURMUŞ
2. Dr. Öğr. Üyesi Selim GÜNDÜZ
3. Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Tevfik OZAN

F.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****TBMYO Öğrencilerinin İş Güvenliği Algılarının Değerlendirilmesi
Fırat Üniversitesi Örneği****Gökçen KIZIRGİL****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı****Elazığ-2018, Sayfa: IX+62**

Geleceğin teknikerleri, iş sağlığı ve güvenliği bakımından haklarını ve sorumluluklarını öğrendiklerinde, iş güvenliği bilincine sahip olduklarında, hem kendi mesleki sağlık ve güvenliklerini koruyup geliştirebilecek, hem de mahiyetinde kendine bağlı olarak çalışanların mesleki sağlık ve güvenliklerini daha iyi koruyabileceklerdir. Ülkemiz iş sağlığı ve güvenliği bakımından iyi bir karneye sahip değildir. Özellikle iş kazaları sonucu ölümlerde Avrupa birincisi, Dünya’da ise üçüncü sırada yer almaktadır. İş kazalarının yoğun olarak gerçekleştiği sektörler çoğunlukla mesleki ve teknik sektörlerdir. İş kazalarının azaltılması ile ilgili çalışmalarda İSG eğitimi ve İSG kültürünün artırılması önemli bir yer tutmaktadır. Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği kültürü konusunda eğitmeye ve bilinçlendirmeye yönelik yeterli çaba sarf edilmemektedir, ayrıca gerek orta gerekse üniversite eğitiminde İSG eğitime gereken önem verilmemekte olup, mezun olan öğrenciler İSG konusundaki eksikliklerini çalışma ortamlarında fark edebilmektedirler. Ülkemizde işyerlerinin yaklaşık yarısı KOBİ ve orta ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. Özellikle büyük çaplı kurumsallaşmış işletmelerde İSG eğitimi ve kültürüne her ne kadar önem verilse de bu durum küçük ve orta ölçekli işletmelerde çoğunlukla görülmemektedir. Bu çalışmaya, çalışma hayatında tekniker statüsünde çalışacak Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencileri dahil edilmiştir.

Bu amaçla öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği algıları ölçülüp değerlendirilmiş, bu yapılırken de öğrencilerde iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın temel amacı, Fırat Üniversitesine bağlı Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunda okuyan öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği algılarının belirlenmesidir.

Araştırmanın evreni 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında Fırat Üniversitesi'ne bağlı Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunda okuyan tüm öğrencilerden oluşmaktadır. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunda 16 ön lisans programı bulunmakta ve toplam kayıtlı öğrenci sayısı 2367 kişidir. Araştırmanın evreni TBMYO'da okuyan öğrencilerdir(2367 kişi). Örneklem olarak 500 kişi planlanmış, o gün okulda olan tüm bölümlerden öğrenci sayısı 398 kişi mevcut olduğundan tüm öğrencilere de anket uygulanmış, hiç kimse anket cevaplamayı reddetmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık, İş Sağlığı ve Güvenliği, İş Güvenliği, Öğrenci Algısı.

ABSTRACT**Master Thesis****Evaluation of Job Security Perceptions of TBMYO Students
Firat University Example****Gökçen KIZIRGİL****Firat University****The Institute of Social Science****Department of Healt Management****Elazığ-2018; Page: IX+62**

The technicians of the future will be able to protect and improve their occupational health and safety as well as their occupational health and safety when they learn their rights and responsibilities in terms of occupational health and safety and have occupational safety consciousness. Our country does not have a good business health and safety. Especially in the aftermath of work accidents, it is the first in Europe and third in the World in deaths. The sectors in which occupational accidents are intensively carried out are mostly the vocational and technical sectors. Increasing the number of OHS training and OHS cultures is an important part of work related to the reduction of occupational accidents. Not enough effort is made to educate and raise awareness about health and safety culture in our country, and the importance of OHS training in middle and university education is not given importance and graduates can realize their deficiencies in OHS environment in working environments. Nearly half of our workplaces in our country are SMEs and medium-sized enterprises. Although OHS education and culture are of particular importance, especially in large institutionalized enterprises, this is often not seen in small and medium-sized enterprises. Students from Technical Sciences Vocational Schools who will work in the technician status in the working life have been included in this study.

For this purpose, the perceptions of occupational health and safety of the students were measured and evaluated. In this process, students were tried to create awareness about occupational health and safety.

The main aim of our work is to determine the health and safety perceptions of the students studying at Vocational School of Technical Sciences at Firat University.

The universe of the research consists of all the students who study at the Vocational School of Technical Sciences at Firat University in the 2017-2018 education year. Technical Sciences Vocational School has 16 associate degree programs the total number of enrolled students is 2367 persons. The universe of the research is the primary education students at TBMYO (2367 students). A sample of 500 people was planned. Since there were 398 students from all departments in the school that day, a questionnaire was applied to all the students, and no one refused to answer the questionnaire.

Keywords: Health, Occupational Health and Safety, Job Security, Student Perception, Small and Medium-sized Enterprises

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ	VIII
ÖNSÖZ	IX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ.....	4
1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Tanımı	4
1.2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı	6
1.3. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi (Osmanlıdan Günümüze Tarihsel Süreç)	7
1.4. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi	9
1.4.1. Sosyal Açıdan Önemi	11
1.4.2. Ekonomik Açıdan Önemi	12
1.5. İş Sağlığı ve Güvenliği Bilinci	13
1.5.1. Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Bilinci	13
1.5.2. İşverenlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Bilinci	14
1.5.3. Devletin İş Sağlığı ve Güvenliği Bilinci	16
1.6. İş Sağlığı ve Güvenliğindeki Gelişmeler	17
1.6.1. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	20
1.6.2. 4857 Sayılı İş Kanunu	21
1.6.3. 6098 Sayılı Borçlar Kanunu	22
1.6.4. 5510 Sayılı Sosyal Güvenlik Kanunu.....	24
1.7. Mesleki ve Teknik Okullarda ve MEB İş Sağlığı ve Güvenliği	29
1.7.1. Okul Düzeyinde Okul Sağlık ve Güvenlik Kurulu (OSGK)	30
1.7.2. Okul Alanları Düzeyinde Alan Sağlık ve Güvenlik Kurulu (ASGK)	31
1.7.2.1. Okul Mesai Saatleri Dışında Okulun Kullanımı	31
1.7.2.2. Sağlık ve Güvenlik Kontrolleri	31
1.7.2.3. Raporlama	31
1.7.2.4. Gözetim.....	32

1.7.2.5. Laboratuvar ve Atölyeler	32
1.7.2.6. Eğitim.....	32
1.7.2.7. Alet ve Teçhizatın Bakımı	33
1.7.2.8. Güvenlik ve Sağlık İşaretleri	33

İKİNCİ BÖLÜM

2. TEKNİK BİLİMLER MYO ÖĞRENCİLERİNİN İŞ GÜVENLİĞİ

ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	34
2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	34
2.2. Araştırmanın Varsayımları.....	34
2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	34
2.4. Araştırmanın Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması	35
2.5. Araştırmanın Veri Analiz Yöntemi.....	35
2.6. Bulgular.....	37
2.6.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Bilgileri.....	37
SONUÇ VE ÖNERİLER	48
KAYNAKLAR	53
EKLER	57
Ek 1: Orjinallik Raporu.....	57
Ek 2: Anket Soruları.....	58
Ek 3: Etik Kurul Onayı	60
ÖZGEÇMİŞ	62

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 6331 Sayılı Yasaya Bağlı Olarak Çıkarılan Yönetmelik.....	27
Tablo 2. 6331 Sayılı Yasaya Bağlı Olarak Çıkarılan Tebliğler	29
Tablo 3. Faktörlerin Gruplandırılması	36
Tablo 4. Araştırmaya Katılanların Demografik Bilgileri	37
Tablo 5. Lise öğreniminiz sırasında iş güvenliği ile ilgili ders aldınız mı?	38
Tablo 6. Okuduğunuz ön lisans programında İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili ders aldınız mı?	39
Tablo 7. Daha önce uzman kişiler tarafından verilen İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda bilgilendirme toplantılarına (Seminer, Konferans, Kurs, Panel, Sempozyum vs.) katıldınız mı?	39
Tablo 8. Öğrencilerin İş Güvenliği Algısı.....	40
Tablo 9. Boyutlar İle Cinsiyet Arasındaki Farklılaşma Sonuçları	41
Tablo 10. Boyutlar İle Yaş Arasındaki Farklılaşma Sonuçları	42
Tablo 11. Boyutlar ile Öğrencilerin Okudukları Bölümler Arasında Farklılaşma Sonuçları.....	43
Tablo 12. Boyutlar ile Öğrencilerin Okudukları Sınıflar Arasında Farklılaşma Sonuçları.....	45
Tablo 13. İSG Algısı İle Daha Önce İSG Dersini Alma Durumu Arasında Farklılaşma Sonuçları.....	46
Tablo 14. İSG Algısı İle Şuan İSG Dersini Alma Durumu Arasında Farklılaşma Sonuçları.....	46
Tablo 15. Öğrencilerin Bilgilendirme Toplantılarına Katılım Durumları İSG Algısı Arasındaki Farklılaşma Sonuçları	47

ÖNSÖZ

Bu çalışmada; iş sağlığı ve güvenliğinin tarihsel gelişimi incelenmiş ve Fırat Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği algısı araştırılmıştır.

Eğitimim boyunca aldığım derslerde, çok değerli bilimsel katkılarıyla, mesleki bilgi birikimimin oluşmasını sağlayan ve yetişmemde emeği geçen Fırat Üniversitesi'ndeki tüm hocalarıma, tezimin yürütülmesinde, hazırlanmasında, araştırılmasında ve oluşumunda sabırla bana yardımcı olan, engin bilgileriyle çalışmamı şekillendiren değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Selim GÜNDÜZ'e, beni bugünlere yetiştiren ve eğitim hayatımın her döneminde maddi ve manevi destekleri ile sürekli yanımda olan sevgili aileme ve özellikle babam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Ethem KIZIRGİL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Ülkemizin çalışma hayatı işle ilgili acil çözülmesi gereken iki problemi vardır. Bunlardan birincisi işsizlik, ikincisi ise iş sağlığı ve güvenliğidir. Kişinin çalışmak istediği mesleği seçmesi nasıl bir hak ise istihdam edilen kişinin yaşamındaki temel hedeflerden biri olan “sağlıklı ve güvenli bir hayat” beklentisini gerçekleştirmesi de o derece önemli ve evrensel haklardandır.

Dünya’da olduğu gibi ülkemizde de iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanabilmesi için çalışmalar devam etmektedir. İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için yapılan çalışmaların başarıya ulaşabilmesi için toplumda iş güvenliği algısının oluşturulması gerekmektedir. İş güvenliği algısı geliştirilmeden, iş güvenliği kültürü artırılmadan ve yerleştirilmeden çalışmaların başarıya ulaşması çok zordur.

İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için birçok düzeyde çalışmalar yapılmaktadır. Yapılacak her türlü çalışmanın ve mevzuatın ötesinde, uygulanabilirliği olmadığı sürece ve yeterli denetimin yapılmadığı sürece yalnızca istatistiklerde, yapılması gereken bir ödev ve çözülmesi gereken bir problem olarak gündemde kalmaya devam edecektir.

Türkiye, uluslararası normlara uygun olarak hazırlanmış mevzuatıyla birlikte, gerekli bilgi ve birikime sahip personel ve sertifikalandırılmış yeterli sayıda İSG profesyoneline sahiptir. Ancak, sahada beklenen iyileşmenin gözlemlenebilmesi ve Türkiye’nin iş sağlığı ve güvenliği açısından gelişmiş ülkeler arasında yer alabilmesi için tarafların birbiriyle verimli bir iletişim kurmasına, mevcut verileri anlamlandırarak çözüme yönelik gerçekçi ve uygulanabilir eylemlerin planlanarak gerçekleştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışmanın genel hatları, ilk bölümde Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliği algısı ile ilgili kitap, makale, tez, araştırma raporu, periyodik yayınlar, istatistik bültenleri, veri tabanları vb. yerli ve yabancı kaynaklar ile mevzuat taranmıştır. Bu tarama sonucunda konu ile ilgili temel kavramlar ve literatür ile ilgili bilgiler derlenmiştir. Böylece kavramsal çerçeve ile araştırma yönteminin anlatıldığı birinci bölüm oluşturulmuştur.

İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının amacı çalışanların sağlığını korumaktır. Çalışanların iş yerinin olumsuz etkilerinden, iş kazası ve meslek hastalıklarından korumak, ruh ve beden bütünlüğüyle rahat ve güvenli ortamlarda çalışmalarını sağlamaktır. İş sağlığı ve güvenliğini benimseyerek yaşamın her alanında uygulamaya

koyabilmek zihinlere yerleştirebilmek için en temel yolun eğitimden geçtiği düşüncesiyle bu araştırmada üniversite öğrencilerinin öncelikli algısını öğrenme yolu seçilmiştir.

Bu araştırmada iş sağlığı ve güvenliğinin en çok entegre olması gereken bölüm öğrencilerinin bu konuda ki uygulamaları ve bu uygulamaların ne kadar bilindiği ve ne ölçüde uygulandığını düşündükleri saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda; iş sağlığı ve güvenliğini daha etkili şekilde oluşturmak ve sürekliliğini sağlamak adına önerilerde bulunabilir. Bu sayede bu çalışma sonucunda elde edilecek bulgular eşliğinde iş sağlığı ve güvenliği konusundan daha bilgili ve uygulamada daha bilinçli bir ortam sağlamada yardımcı oluna bilir.

Tezin ikinci bölümünde anket uygulaması ve elde edilen verilerin analizi yapılmıştır.

Araştırmanın evreni 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında Fırat Üniversitesi'ne bağlı Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda (TBMYO) okuyan tüm öğrencilerden oluşmaktadır. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunda birinci öğretimde 16 ön lisans programı bulunmakta ve toplam kayıtlı öğrenci sayısı 2367 kişidir. Araştırmanın evreni TBMYO'da okuyan öğrencileridir (2367 kişi). Örneklem olarak 500 kişi planlanmış, o gün okulda olan tüm bölümlerden öğrenci sayısı 398 kişi mevcut olduğundan tüm öğrencilere de anket uygulanmış, hiç kimse anket cevaplamayı reddetmemiştir.

Veri toplama aracı Fırat Üniversitesi TBMYO öğrencilerine iş sağlığı ve güvenliği algısını belirlemek amacıyla, öğrencilerle görüşülmüştür ve anket çalışması yapılarak TBMYO öğrencilerinin konu ile ilgili İSG algılarının ne seviyede olduğu belirlenmiştir. 390kişinin katıldığı anket, toplam 27 sorudan oluşan anket 5'li likert ölçeğine göre hazırlanmış ve istatistiksel analizleri yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesi her soru için alınan sonuçlar grafikler halinde verilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Bu çalışmaya, çalışma hayatında tekniker statüsünde çalışacak Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencileri dahil edilmiştir.

Çalışmamızın temel amacı, Fırat Üniversitesine bağlı Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda okuyan öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği algılarının belirlenmesidir.

Bu amaçla öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği algıları ölçülüp değerlendirilmiş, bu yapılırken de öğrencilerde iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Tanımı

Eski ismi “İşçi Sağlığı ve Güvenliği” olan yeni ismi İş Sağlığı ve Güvenliği olarak değişmiştir. Bu konuda bilimsel esaslar baz alınarak ilk kez Bernardino Ramazzini ele alınmasını sağlamış, kendi tecrübelerine ve elde ettiği verilere dayanarak 1700 yılında “De Morbis Artificum Diatriba” adlı bir meslek hastalıkları kitabı yazmıştır. Bernardino Ramazzini 17.yy. da işçi sağlığı ve güvenliğinin kurucusu olarak tarihe geçmiştir. Bu tarihten sonra işçi sağlığı ve güvenliği değişik aşamalardan geçmiştir ve bugün itibariyle de İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) olarak yürürlüğünü sürdürmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği gerek uluslararası örgütler gerekse Türkiye’de ki bilimsel çevrelerce çeşitli ve değişik tanımları yapılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’nün yapmış olduğu tanıma göre sağlık, “Bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden tam bir iyilik halinde olması”dır (Gerek, 2000).

Sürekli sağlık problemleri ile karşılaşılacak toplumlarda söz konusu problemlerin çözülmemesine bağlı olarak istenmeyen sonuçlar meydana gelmektedir. Bahsi geçen istenmeyen sonuçlar ekonomiye kadar her alanda kendini göstermektedir. Fiziksel ve ruhsal sağlığı tehlikeye düşmüş bir birey psikolojik olarak incelenmeye çalışılırsa, devletine, milletine ailesine ve çalıştığı işyerine fayda sağlayamadığı ortaya çıkacaktır. Buna bağlı olarak, işçi sağlığı üzerine devlet ve hükümetlerin tamamının politikalar belirlemesi, işçi sağlığını koruması ve geliştirecek etkinliklere yönelik adımlar atması gerekmektedir (Taşkın, 2001).

İşçilerin çalışma ortamında risk oluşturabilecek her türlü kimyasal, fiziksel, biyolojik, psikososyal risk faktörleri ve araç gereçlerin kullanımını ve bunlara bağlı olarak meydana gelebilecek tehlikelerden arındırılan bir iş ortamı iş sağlığı ile tanımlanmaktadır. Tam bir iyileştirme ortamının sağlanması işçi sağlığı bakımından da bir gereklilik olmakla birlikte, işçinin fiziksel sağlığının yanı sıra ruhsal ve sosyal bozuklukları da iş sağlığının alanına girmektedir (Demircioğlu ve Centel, 1988).

İşçi sağlığı kavramı, Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: “Çalışanların fiziksel, psikolojik ve sosyal

yönden tam iyilik durum koşullarının sağlanmasını ve söz konusu iyilik halinin maksimum düzeylerde sürekli olmasını, çalışanların sağlığı üzerinde etkili olabilecek fiziksel ve kimyasal zararları engelleyici önlemlerin alınmasını, buna ek olarak işçinin fiziksel özelliklerine uygun işlerden sorumlu olmasının temininin yapılmasını amaç edinen tıp dalıdır” (Gerek, 2000).

İş sağlığı çalışma koşullarına ek olarak çalışma araç gereçlerinin kullanımı esnasında meydana gelebilecek tehlikelerin önüne geçmiş veya söz konusu tehlikelerin minimuma indirildiği bir çalışma ortamında çalışabilmek manasına gelmektedir (Erdem, 2015).

Sağlık çalışanları tarafından yönlendirilen iş ve işçi sağlığı etkinliklerinin amacı, çalışan nüfusun sağlığı, çalışma konsepti, örgütlenmesi ve çalışma ortamının iyileştirilmesi, iş ve işçi sağlığı ile ilgili verilen eğitim ve uygulamalara katılımının ve kişisel gelişiminin desteklenmesidir. Halk sağlığı alanı kapsamında bir alt dal olmasına rağmen iş sağlığı, kendine has niteliklere sahip olmasına bağlı olarak ayrı bir bilim dalı haline gelmiştir. Toplum sağlığı hedeflerine ulaşılması hususunda iş sağlığı, WHO tarafından 21.yy'da tüm dünya için belirlenen “Herkesin Sağlık” anlayışı bünyesinde önemli bir etkidir. Yalnızca teknik ve bilimsel bir altyapı iş sağlığının gelişmesi hususunda yeterli olmayıp kültürel bir bağın da meydana getirilmesi gerekmektedir. İş ve işçi sağlığının etkin bir biçimde işleyip başarıya ulaşması hususunda hukuki yaptırımlara ek olarak etkin bir biçimde çalışanların da söz konusu süreçlere dâhil edilmesi büyük önem taşımaktadır (Ofloğlu ve Cihan, 2001).

İşçinin aktif rol oynadığı işyerlerinde teknik özelliklere sahip risklere karşı iş güvenliği sisteminin korunması gerekmekte olup, işyerinde kullanılmakta olan araçların tümünün kullanılmalrı gibi teknik düzenin sebep olduğu çok çeşitli riskler mevcuttur. Bu hususta önleyici etkinliklerde bulunmak ve araç gereçlerin teknik yapılarının iyi olduğundan emin olmak ve kaliteli bir organizasyon oluşturmak için sistemli bir şekilde çalışmak söz konusu risklerin minimum düzeye indirilmesinde oldukça etkilidir. Söz konusu sistemler çalışan güvenliğinin yanın sıra işletme güvenliği ve üretim güvenliği için de gereklidir (Kılıç, 2006).

Bir başka deyişle iş güvenliği; personellerin iş ortamında işten, iş ortamından, çalışma alanından ve çalışma esnasında meydana gelebilecek risklerden korunması amacıyla alınması gereken önleyici faaliyetler bütünüdür (Alper, 2003).

İş güvenliği çalışanın bir işi yaptığı sırada meydana gelebilecek risklerin minimum düzeye indirilmesi maksadıyla önleyici faaliyetlerin araştırılması ve güvenlik hükümlerinin yerine getirilmesidir. Söz konusu iki kavramın farklı manalara geldikleri düşünülmese de, örgüt ve işletmelerdeki tamamlayıcı fonksiyonları açısından birbirleriyle çok yakın anlam ifade etmektedirler (Erdem, 2015).

Çalışanların çalışma ortamı sınırları içerisinde ve işine bağlı olarak meydana gelen tehlikeler karşısında korunmasını kapsayan iş sağlığı ve güvenliği kavramı yetersiz bulunarak günümüzde işyeri dışından kaynaklanan risklerde bu kavramın içine dâhil edilmiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nun 1950 yılında kurduğu karma bir komisyon ile işçi sağlığının hedeflerini kapsayan tanım doğrultusunda işçi sağlığı aşağıdaki hedefleri bünyesinde barındıran bir zincirdir (Pehlivan, 2016: 8):

- Personellerin sağlık kapasitelerini maksimum seviyeye taşımak,
- Olumsuz çalışma koşullarına bağlı olarak işçi sağlığının bozulmasını önlemek,
- Personelleri fiziksel ve ruhsal durumlarına uygun olan işlerden sorumlu tutmak,
- Çalışılacak alan ve çalışan arasında uyum yakalayarak, minimum yorgunlukla optimum randıman sağlamaktır.

1.2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı

Dünyada ve ülkemizde, sanayileşme ve teknolojik alandaki gelişmelerle birlikte iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması konusu hızla yaygınlaşıp çalışmalara konu olmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliğinde temel amaç, çalışanların sağlıklarının ve güvenliklerinin korunması, mesleki çalışmalardan dolayı ortaya çıkan ve çıkması muhtemel olan risklerin önlenmesi, risk ve kaza faktörlerinin en az seviyeye indirilmesi ya tamamen ortadan kaldırılması ile iş yerlerinde sağlık ve güvenlik koşullarının sürekli olarak iyileştirilmesi için bir dizi önlemler alınmasıdır. Çalışma alanından kaynaklanan, yapılacak işle bağlantılı veya çalışma esnasında ortaya çıkan iş kazaları ve meslek hastalıkları, ciddi insani ve ekonomik problemlere sebebiyet vermektedir (ILO, 2013:6).

İş sağlığı ve güvenliğinde alınacak önlemler iş kollarına göre farklılık gösterse de tüm iş sektörlerinde genel amaçları şu şekilde sıralayabiliriz:

-Bir işçinin işe başladığı zamanla işi bitirdiği zamanki sağlık durumunun aynı olması yani yüksek derecede sağlıklı bir ortam sunmak,

- Hem çalışan hem de işverenler açısından uyumlu ve verimli iş ortamı yaratmak,

-Meslek hastalıkları ve iş kazalarına dair –önlem- kavramının kaza sonrası yaptırımlardan daha mühim olduğu algısını yerleştirebilmek,

-Ve tabii ki çalışanların karşılaşılabileceği riskleri en aza indirebilecek donanım materyal, fiziksel, psikolojik şartların sağlanması en önemli amaçlardandır.

İş sağlığı ve güvenliği etkinlikleri Yılmaz (2009: 9) tarafından, çalışanların çalışma ortamlarında işin yürütümü sebebiyle meydana gelebilecek çeşitli tehlikelerden korunması, buna ek olarak iş yeri içindeki ve dışındaki çalışma koşullarını da iyileştirmek yoluyla yapılan sistemli çalışmalar neticesinde refahın artırılmasını amaçlayan etkinlikler bütünü şeklinde tanımlanmaktadır.

1.3. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi (Osmanlıdan Günümüze Tarihsel Süreç)

James Wattın buhar makinesine fabrikasyon üretimi uyguladıktan sonra ortaya çıkan endüstri devrimi Osmanlı da aynı şekilde sanayileşme ile sonuçlanmamıştır. Gerek sanayileşmenin sağlanamaması gerek kapitülasyonların verdiği zararlar Lonca sistemi çökmüştür.1800lü yıllarda Osmanlıdaki sanayi kolları maden, tersane, silah, dokuma, büro iş kollarından oluşmakta idi. Sanayileşme yetersiz olunca iş güvenliği ile ilgili düzenlemelerde sınırlı kalmıştır.

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak ilk kanuni belge olma özelliğini ve önemini taşıyan 1865 yılında Dilaver Paşa Nizamnamesi hazırlanmıştır. Üretim miktarını artırmak maksadıyla hazırlanan bu tüzükte çalışma koşullarıyla ilgili düzenlemelerin yanı sıra madende bir hekiminin bulundurulması, işçilere ait dinlenme ve barınma gibi sosyal alanlar, tatil, dinlenme zamanları ve çalışma saatlerine ilişkin hükümler bulunmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği hususunda ikinci önemli kanuni belge ise 1869 senesinde çıkartılan Maadin Nizamnamesidir (Gençler, 2007:17).

Milli Mücadelenin en yoğun olarak yaşandığı 1921 senesinde çalışma şartlarına yönelik iki kanun yürürlüğe koyulmuştur. Kömür üretiminde aksamalar yaşanmaması

maksadıyla işçilerin meydana gelebilecek iş kazaları ve maruz kalabilecekleri meslek hastalıklarına karşı korunmalarını sağlamak ve verimliliği artırmak odak noktalı söz konusu yasalar ülkemizdeki ilk iş sağlığı ve güvenliği mevzuatları olarak bilinmektedir (Ocaktan, 2013:76).

10 Eylül 1921 tarih ve 151 sayılı Ereğli Havzai Fahmiesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanunu ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği anlamında çıkarılan ikinci kanun olma özelliğini taşımaktadır. Söz konusu yasa ile çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik düzenlemelerin yanı sıra kömür havzalarında çalışan kömür işçilerinin sağlık problemlerine yönelik hükümler yer almıştır. Ayrıca sağlık ve güvenlik tedbirlerini dikkate almayan işletmelere cezai yaptırım uygulanması hükümleri getirilmiştir (Arıcı, 2013:41-42).

Cumhuriyetin ilanından önce toplanan İzmir İktisat Kongresinde işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili 34 maddelik İşçi Grubunun İktisat Esasları 1923 yılında kabul edilmiştir. Bahsi geçen önerilerden bazıları daha sonra çıkartılacak olan yasaların da çekirdeğini oluşturur niteliktedir (Bağdadi, 2010:32).

Ülkemizde Cumhuriyet'in ilanından sonra çıkartılan ilk kanun ise, 2 Ocak 1924 tarih ve 394 Sayılı Hafta Tatili Kanunu'dur. İşçilere yıl boyunca uygulanmak üzere haftada bir gün tatil yapma hakkı tanıyan bu yasa işçi sağlığının korunması bakımından atılmış önemli bir adım olarak tarihe geçmiştir (Arıcı, 2013:43).

1926 senesinde yürürlük hakkı kazanan 818 Sayılı Borçlar Kanunu iş sağlığı ve güvenliği konusunda önemli hükümler getirilmesini sağlamıştır (Baybora vd., 2012:8).

1930 senesinde yasalaşan 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu çalışma hayatına yönelik işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili önemli düzenlemeler getirmiş, çalışma ortamında sağlık hizmeti söz konusu kanunla başlamıştır. Günümüzde de halen iş sağlığı ve güvenliğinin ve halk sağlığının temin edilmesi için yaptırımların uygulanması yönünde çok önemli olarak geçerliliğini korumaktadır (Berk vd., 2011:14).

1936 yılında yapılan 3008 Sayılı İş Kanunu iş sağlığı ve güvenliği konusunu ayrıntılı ve sistemli olarak düzenlemesini gerçekleştiren ilk kanun olma özelliğini taşımaktadır. Kanunun 54. maddesi işverenleri iş yerinde çalışanların sağlıklarının koruması ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olan önleyici faaliyetleri yerine getirme, gerçekleştirme ve bu konudaki koşulları ve gerekli tertibatı sağlamakla sorumlu tutmaktadır (Makal vd., 2012:132-133).

7 Haziran 1945 yılında Çalışma Bakanlığı kurulmuştur. Bakanlık kurumun görevleri Hakkında Kanun ile çalışma hayatında düzenlemeler yapılması ve işçilerin sosyal güvenliğin sağlanması görevlerini üstlenmiştir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği, Çalışma Bakanlığının kurulmasıyla beraber bakanlık düzeyinde ele alınmıştır (ÇSGB, 1993:8).

Gelişen teknolojiyle beraber artan iş kazaları ve meslek hastalıkları, uluslararası düzenlemelerin etkileri, çalışma yaşamında ki olumsuzluklar karşısında yetersiz kalan kanunlar AB ve ILO kriterleri dikkate alınarak hazırlanan 4857 Sayılı İş Kanunu, 10 Haziran 2003'te yasalaşarak çalışma hayatımıza yön vermeye başlamıştır.

Günümüzde yürürlükte olan diğer kanunlara ilişkin detaylı bilgiler ilerleyen bölümlerde verilecektir.

1.4. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi

Ülkemizde iş kazalarında ölümler bakımından kötü bir karneye sahiptir. İş kazalarında ölümler arasında ab ülkeleri arasında 1. Dünya ülkeleri arasında 3.sırada yer almaktadır. İş kazaları da milli ekonomi, sosyal güvenlik, çevreye en önemlisi de kazaya uğrayanın kendisine ve ailesine çok büyük zararlar vermektedir.

İş kazalarının zararlarına sadece maddi açıdan yaklaşmak yanlış olur. Kazaya uğrayan hayattaysa özellikle kendisi, hayatını kaybetmişse ailesi için büyük manevi kayıplara yol açmaktadır.

İş kazaları ve meslek hastalıklarının, her sektör ve meslek grubunda ülke ekonomisine kadar uzanan zararları bulunmaktadır. Karşı karşıya kalınan risk ve tehlikeler çeşitlilik göstermesine rağmen mağdur olan sınıf yine işçi sınıfı olmaktadır (Altınel, 2011).

Ülkemizde ayrıntılı bir içeriğe sahip olan iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı bulunmamasına rağmen, iş kazaları ve meslek hastalıkları istenmeyen boyutlarda seyretmektedir. 2002-2013 yılları arasında iş kazaları ve meslek hastalıklarına bağlı olarak, Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından yapılan istatistiklere göre 13 bin 754 kişi hayatını kaybetmiştir (Akpınar, 2013).

2014 yılında meydana gelen üzücü kazaların neticesinde Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği artan önem kazanarak ülke gündeminde yerini almıştır. Manisa Soma'da meydana gelen feci kazada 301 maden işçimizin hayatını kaybetmesi, Karaman'da meydana gelen göçükte18 işçinin yeraltında kalması sonucunda iş sağlığı ve güvenliği

önem kazanmıştır. 2013'te oluşan kazalarda meydana gelen işçi ölümleri 1235 kişi iken, İş Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi raporlarına göre 2014'de toplam olarak 1886 kişi olduğu belirlenmiştir (Akpınar, 2013). Yaşanan kazalardan da anlaşılacağı gibi ülkemizde iş sağlığı ve güvenliğine dair ilerleme kaydedilmemiş olup kazalardan ders çıkarıp daha çok önem ve özen göstermek yerine koyulan uygulamalar kağıt üzerinde kalmıştır.

Meydana gelen iş kazalarının ve meslek hastalıklarının tedavisi genellikle mümkün olmayan boyutlarda görülmektedir. Çalışma ortamında çalışırken kesici alet ile parmaklarını kesen ya da maruz kaldığı radyasyonun sonucunda akciğerleri iflas eden bir işçinin bu uzuvlarını yerine getirmek olanaksızdır. Bu duruma bağlı olarak, iş kazası yaşayan veya meslek hastalığına yakalanan işçilerin, çalışma gücünün tamamını ya da bir bölümünü kaybetme riski bulunmaktadır. Buna bağlı olarak, çalışanda sıkıntılar meydana gelip, hayatı hakkında endişe duymaya başlayabilir. Çalışanın yaşadığı problemlere bağlı olarak, normal çalışma saatlerinin aza inmesi ve işini kaybetme riskinin oluşması olanak dâhilindedir (Süzek, 2011).

İşletmeler çoğu zaman iş sağlığı ve güvenliği hususunu, rekabet ortamıyla başa çıkabilmek amacıyla sürekli olarak kar paylarını artırma ve maliyetleri azaltma yoluna gittiklerinden bu konuda alınacak tedbirleri maliyet artırıcı etken olarak gördükleri sebebiyle ihmal edebilmektedirler (Yılmaz, 2009). Fakat iş yerlerindeki iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eksiklikler, aksaklıklar ve sorunlar görülmeye başladıkça işverenler çok fazla önem gösterilmeyen iş sağlığı ve güvenliği konusuna eğilmeye başlamıştır.

İşverenler, daha çok “insan” eksenine yerine “para” düzleminde ilerlemektedirler. Bundan dolayı iş ortamında meydana gelebilecek risk ve tehlikelerin karşısında önlem almaması ile esasında iş kazaları ve meslek hastalıklarının etkisi ile direkt ve indirekt maliyetlerin artmasına sebep olmaktadır (Demirbilek, 2005). İş kazası meydana geldikten veya meslek hastalıkları oluşuktan sonra kaydedilen tutarlar görünür maliyetler arasındadır. Fakat önceden tahmin edilemeyen durumlar üretimin aksamaması ve psikolojik zararlar görünmeyen maliyetlerdir.

İş kazaları ve meslek hastalıklarının işyeri bakımından getirmekte olduğu etkiler yadsınamaz. İş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına yatırım yaparak ar-ge etkinliklerinde bulunmaları ile işletmeler esasında, donanım ve teçhizatı koruyarak, iş yerindeki sağlık harcamalarını da dolayısıyla azaltmaktadırlar. Başka bir açıdan değerlendirildiği zaman bu çalışmalar kaliteyi hizmet ve üretimde de üst seviyeye taşıyacaktır. Firmaya duyulan

güven, işletmeler tarafından bu hususta yasal ve ulusal düzenlemelerin uygulanmasıyla artacaktır (Altinel, 2011). Sürekli gelişmeler kaydedilen dünyada bu durum işverenlerin ve firmalarının lehine olacaktır. Ticari pazarlarda tercih sebebi olmalarını ve prestij kazanmalarını sağlayacaktır. Çalıştığı yerde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlandığını düşünerek çalışan bir kişiyi moral ve motivasyonun artmasını sağlayacağı gibi yapılan işe daha çok odaklanmayı ve artan verimi de beraberinde getirecektir.

1.4.1. Sosyal Açıdan Önemi

İş sağlığı ve güvenliği, iş kazaları ile ilgili birçok bilimsel ve bilimsel olmayan çalışma yapılmasına rağmen sosyal ve sosyolojik açıdan topluma verdiği zararlar konusunda net veriyi ortaya koyan çalışmalar yapılmamıştır. İş sağlığı ve güvenliği toplumda sosyal barışın ve adaletin sağlanması için kullanılacak önemli araçlardan biridir.

Sanayileşme ve ekonomik gelişmeler beraberinde nüfusa bağlı değişimi getirmektedir. Çalışan kesim içerisinde ücretli olarak çalışanların oranı gittikçe artmış, ortaya çıkan sorunlar tüm toplumu etkileyecek duruma gelmiştir. Buna bağlı olarak çalışanların sağlık ve güvenliğinin sağlanması, sosyal anlamı ve ülke barışı açısından tüm toplumun sorumluluğundadır (Gerek, 2012: 19).

Elton Mayo vd. yapmış oldukları araştırmalarında çalışanların verimliliklerinin artmasının sebeplerini belirlemişlerdir; çalışma sürelerinin çalışanların psikolojik ve fiziksel yorgunluğunu en az seviyeye indirilecek şekilde düzenlenmesi, dinlenme sürelerinin eklenmesi, çalışanların düzenli sağlık kontrollerinden geçirilmeleri gibi bazı düzenlemelerin, çalışanların işletmelerine olan bağlılıklarını arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Söz konusu durum, işletme içerisinde İş Sağlığı ve Güvenliği'ne yönelik yapılan çalışmaların ve iyileştirmelerin insan sağlığı açısından ne ölçüde önemli olduğunu göstermektedir (Akt. Erdem, 2004: 7).

İş Sağlığı ve Güvenliği'nin ülke düzeyinde geçerli ve yaygın bir unsur haline getirilerek uygulanabilirliğinin temel şartı, sağlıklı ve güvenli davranışın yaşam biçimi haline gelmesidir. Bu bakımdan duyarlı olma kavramının da tesis edilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Meslek hastalıkları önceden sadece belirli meslek dallarında görülmesine karşın, çevre kirliliğinin artması ile çocuklarda bile görülmeye başlaması, olayın boyutlarının daha büyük ölçeklerde olduğunu göstermiştir. İş Sağlığı ve Güvenliği'nin vazgeçilmeyen sosyo-kültürel boyutlarından birisi de yönetici ve

çalışanların eğitimidir. Uygun ve yeterli bir eğitim ile bireylerin kabiliyetlerinin ve yeteneklerinin geliştirilmesi, yeni ortam ve koşullara uyum sağlamaları, sağlık ve güvenlik konularında bilgi, tecrübe ve bilinçlendirilmelerini içeren esas bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Gerek, 2012: 20).

İşin, maddi fonksiyonu ile birlikte toplumun sosyalleştirilmesi ve topluma katkı fonksiyonlarının da bulunması, özel olarak korunması gereken (dezavantajlı bireyler) çeşitli grupların da çalışma hayatına yönlendirilmesine sebebiyet vermektedir. Bunun yanı sıra iş sağlığı ve güvenliği konusunun toplumsal öneminin artması ve sorumluluk üstlenmesi gereken tabanının büyütülmesi, yetki paylaşımı yapılarak ve ortak karar verme süreçlerinin de oluşturulmasını zorunlu hale getirmektedir (DPT, 2001: 68).

1.4.2. Ekonomik Açıdan Önemi

İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanamamasının sonucu olarak ortaya çıkan iş kazalarının ekonomik maliyeti bir buz dağına benzemektedir. Görünmeyen maliyetler görünen maliyetlerden daha fazladır ve önceden hesaplanıp tahmin edilemeyen bu görünmeyen maliyetlerin oluşturacağı kayıplar da bir o kadar fazladır.

Meydana gelen meslek hastalıkları ve iş kazaları ve sonucu ortaya çıkan maliyetler, ülke ekonomisi bakımından oldukça önemli kayıplara sebebiyet vermektedir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, iş kazaları ve meslek hastalıklarının maliyetinin dünya gayri safi hasılasının yaklaşık olarak %4-5'ini oluşturduğu görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırma neticesine göre, yaralanmalı ve hasarlı iş kazalarının 7.000-13.000 dolar ortalama maliyetinin olduğu, ölümlü sonuçlanan kazaların ise 800.000-1.200.000 dolar arasında ortalama maliyetinin olduğu görülmektedir (WHO, 2017).

ILO tarafından belirtildiği üzere, İş Sağlığı ve Güvenliğiyle alakalı problemlere bağlı olarak her sene 1.25 trilyon dolar kaybedilmektedir. İş kazalarına bağlı olarak ülkemizde, yalnızca sosyal güvenlik sisteminde meydana gelen kaybın yaklaşık olarak 4 milyon TL olduğu bilinmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu 2007 senesine ait Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'sına göre ise, ülkemizde iş kazalarından dolayı oluşan toplam maliyetinin bir yılda yaklaşık olarak 35 milyar TL civarında olduğu tespit edilmiştir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2013: 3).

İş günü kayıpları ise ekonomik kayıpları oluşturan kayıp türlerinden birisidir. Ülkemizde, 1975-1980 yılları arasında çalışma barışının bozulması ile birlikte gelişen

beş yıllık dönem içerisinde, iş kazaları ve meslek hastalıklarına bağlı olarak gelişen iş günü kayıplarının, yapılan grev ve lokavtlardan dolayı oluşan iş günü kayıplarından iki kat daha fazla olduğu görülmüştür (Sadullah, 1986, s. 417).

İş gücü kaybına ek olarak kültür ve eğitim harcamaları kayıpları da, kazaların ülke ekonomisi üzerinde oluşturduğu kayıplar hesaplanırken dikkate alınmalıdır. Bunun yanı sıra, sosyal güvenlik sistemleri hayatı boyunca çalışmayacak hâle gelen bir bireye hayatı boyunca sürdürme garantili olarak gelir sağlayacaktır (Gerek, 2012: 19-20).

İş Sağlığı ve Güvenliği, kaynak dağılımı hususunda da oldukça önemli bir yere sahiptir. Mali kaynakların bir bölümünün iş güvenliği eğitimi ve organizasyonuna ayrılması ile buradan sağlanacak verimlilik ve üretim artışları ülkenin ekonomik gelişmesine ve kalkınmasına hız kazandırabilecek duruma gelmektedir. İş kazalarına bağlı olarak meydana gelen zararları ve maliyetleri azaltmak ya da tamamen ortadan kaldırmak üzere yapılacak harcamaların, iş kazalarını önlemek ya da azaltmak için yapılacak harcamalardan çok daha yüksek olmasının görülmesi sonucu günümüzde İş Sağlığı ve Güvenliğinin sağlanması için alınacak önlemlerinin öneminin çok daha arttığını göstermiştir (Çilengiroğlu, 2006: 46).

Yaşanan iş kazalarını ve meslek hastalıklarına yakalanma riskini en aza indirmenin yollarından biri işveren ve işveren vekillerinin bu konuda bilgi düzeylerinin ve sorumluluk bilinçlerini ne seviyede olduğu ile yakından ilgilidir. İşverenler bu konuda kendi üzerlerine düşen görevleri yerine getirdiği zaman hem muhtemel kazaları hem de meslek hastalıklarına yakalanma riskinin azaltmış olacaktır. Ayrıca durumun sonucunda doğacak olan cezai ve hukuki süreçlerle karşılaşmamış olacaklardır.

1.5. İş Sağlığı ve Güvenliği Bilinci

İş sağlığı ve güvenliği ve iş kazalarıyla mücadele için toplumdaki tüm taraflara ve bireylere de sorumluluk düşmektedir. Aşağıdaki konularda çalışan personelin, işverenlerin ve işveren vekillerinin iş sağlığı ve güvenliği bilinci konusu ele alınmıştır.

1.5.1. Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Bilinci

Bireyler için çalışmak, istediği işi seçebilmek nasıl bir anayasal hak ise çalışırken kişinin sağlığının korunması da bir anayasal hak olup ayrıca işin vicdani boyutu da bulunmaktadır. İş kazalarının değişik sebepleri bulunmakla birlikte en önemli

sebepleri çalışan kaynaklı sebeplerdir. Bu yüzden çalışanlarda iş sağlığı ve güvenliği bilincinin oluşturulması iş kazalarının azaltılmasında önemli mesafe kat ettirecektir.

İrk, cinsiyet, yaş, meslek vb. ayrımlar gözetilmeksizin yaşayan her bireyin yaşam hakkı onun en temel hakkıdır. Bu hususta yaşamlarını ruh ve beden sağlığı bozulmadan sürdürebilmeleri sayesinde hem kendileri hem de aile ve bakmakla yükümlü oldukları yakınlarının maddi ve sosyal bakımdan yaşamlarını rahat sürdürebilmelerini sağlayan, çalışan insanların hakları da, korunması ve gözetilmesi önemli gruptandır (Alper, 1992).

Günün büyük bir kısmını çalışma ortamına geçiren çalışanlar, iş kazası ve meslek hastalıkları ile karşılaşma hallerinde, iş güçlerinin bir bölümünü ya da tamamını kaybetmektedirler. Geçirdiği iş kazası ile birlikte çalışamayacak duruma gelen bireyler bakıma muhtaç hâle gelmektedirler. İş kazası ve meslek hastalığı ilk olarak çalışanın kendisine, ardından da bakmakla yükümlü olduğu ailesinin destekten mahrum kalmasına sebebiyet vermektedir (Dursun, 2013: 68).

Türkiye’de çalışamaz hâle gelen kişilere Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından çalışırken kazandığı paranın 2/3 ü kadar ödeme yapılmakta bunun yanı sıra çalıştığı dönemde elde ettiği fazla mesai gibi ek ücretler de verilmemektedir. Çalışanın sigortasız, yani kayıt dışı çalışması hâlinde ise ödenek alması imkânsız hâle gelmektedir. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmasında işçilerin güvenliği büyük önem taşımaktadır. Buna bağlı olarak önlemlerin alınmasında çalışanların istek ve fikirlerine de önem verilmelidir (Pehlivan, 2016: 11). Güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamının sağlandığını bilerek çalışan kişiler hem çalıştıkları yere hem de ülkemiz ekonomisine fayda sağlayacaktır.

1.5.2. İşverenlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Bilinci

İşverenlerin iş sağlığı ve güvenliğine bakışları öncelikli olarak maliyet unsurudur. Kendisinin ve ailesinin güvenliğini sağlamanın bilincini idrak edememiş işverenin çalışan personelini iş güvenliğini sağlamasında ciddi sıkıntılar yaşanabilmektedir. İş yerleri ve işverenler denetlenirken ceza kesme anlayışına dayanan denetime son verilmeli ikna yoluyla bilinçlendirmeye yönelik denetime ağırlık verilmelidir. Ayrıca işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği sağlayabilmesi için adama göre iş yerine işe göre adam görevlendirme yapılması gerekmektedir.

Bir işletme ortamında iş kazasının meydana gelmesi hâlinde üretimde yavaşlama verimlilikte durgunluk görülmektedir. Bu duruma bağlı olarak iş ortamının İş Sağlığı ve Güvenliği mevzuatına uygun biçimde hazırlanması, verimliliği ve üretimi azaltacak ve zaman kaybına sebebiyet verecek koşullar ortadan kaldırılmalıdır. İş güvenliği düzenlemelerine bağlı olarak maliyetlerin düşmesiyle birlikte ürün düzeyinde de artış görülmesi kaçınılmaz olacaktır. İş güvenliğinin sağlanması verimliliğin de artması hususunda ikincil bir etki yaratmaktadır (Kaynak ve diğ., 2000).

İnsan kaynaklarına, koruma fonksiyonunun yerine getirilmesi için yapılan yatırım niteliğinde olan harcamalar aşağıda verilen harcamaları kapsamaktadır (Kaynak ve diğ., 2000):

- 1- İş güvenliği organizasyonunun kurulumu ve yapılması, güvenlik kanunlarının hazırlanması, güvensiz şartların araştırılmasının sağlanması için yapılan harcamalar.
- 2- Çalışma ortamındaki eksikliklerin tamamlanması için yapılan harcamalar.
- 3- Sistemin düzenli işleyip işlemediğini tespit etmek üzere, denetim amacıyla yapılacak harcamalar.
- 4-Gerekli araç ve gereçleri temin etmek amacıyla yapılmakta olan harcamalar.
- 5- İş güvenliği eğitiminde yapılan harcamalar.

İnsani sebeplerin yanı sıra maddi açıdan da çalışanlara güvenli bir ortam oluşturmak kaçınılmaz bir gereklilik olup, işletmelerde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması amacıyla alınan önlemler ve düzenlemeler için yapılan harcamalar iş kazalarının azalmasına, birim üretim maliyetinin düşmesine ve kâr oranının artmasına sebebiyet verecektir. İşletmelerde yapılan harcamalar üretime yüklenerek maliyetin yükselmesine sebebiyet vermektedir. İş sağlığı ve güvenliğini sağlamak maksadıyla yapılan harcamalar uzun vadede, kaza ve hastalıklardan meydana gelecek kayıplardan daha az olacaktır (Yılmaz, 2009).Bu konuda yapılan çalışmalar, çoğunlukla gelişmiş ülkelerde uygulanan kaza maliyeti ve önlem maliyeti hesaplama yöntemlerinden önlem alınması adına yapılan maliyetlerin, harcamaların kaza maliyetlerinden daha az boyutta olduğunu göstermektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliği önlemlerinin alınmamasına bağlı olarak, kuruluş ve işletmeler açısından kaza ve meslek hastalıkları sonucu ortaya çıkan maliyetler, görünen ve görünmeyen maliyetler olarak iki ana grupta toplanmaktadır. Görünen maliyetler tahmin edilmesi mümkün olan, önlemi alınabilir ve sigortalanabilir, görünmeyen

maliyetler ise tahmin ve kontrol edilemeyen ve genellikle sigortalanamayan maliyetleri betimlemek için kullanılmaktadır. Tahminlerden yola çıkarak dolaylı maliyetlerin, doğrudan maliyetlerden 4 ila 10 kat oranla daha fazla olduğu anlaşılmaktadır (Yılmaz, 2009).

Bunun yanı sıra görünmeyen maliyetleri hesaplamak zor olduğundan, iş kazalarına bağlı olarak işletmeye gelen zararın tutarı tam olarak bilinmemektedir. İş kazaları, sebebiyet verdikleri acı ve sıkıntıların yanı sıra, malzeme, makine ve ürün kayıplarına da sebebiyet vermekte ve işletme açısından ele alındığına verimi düşürmektedir. Önleyici önlemlerin alınması ile birlikte, işverenlerin sağlayacağı önemli kazançlardan biri de çalışma ortamlarına bulunan makine, araç ve gereçlerin korunmasıdır (Cıngıllıoğlu, 2012). Ayrıca iş güvenliğine gereken önemin verildiği bir işletmede çalışan kişiler, işletmeye olan bağlılıklarıyla vasıflı iş gücünün korunmasına ve işletmenin itibarına katkı sağlayacaktır.

1.5.3. Devletin İş Sağlığı ve Güvenliği Bilinci

Devletin iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması konusundaki ana görevleri yasal çerçeveyi hazırlamak ve yürürlüğe koymak, denetim ve toplumda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşmasına katkı sağlamaktır. Devletimizin bu görevlerden birinci saydığımız mevzuatın hazırlanması ve güncellenmesi görevini layıkıyla yaptığı ikinci görevi olarak iş sağlığı ve güvenliği denetiminde özellikle personel eksikliğinden dolayı periyodik denetimlerin yeterli sıklıklarla yapılamadığı ve bir işyerinin denetimi için ayrılan sürenin kısa tutulması da bu görevin layıkıyla yapılmasını engellemektedir. İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması konusundan devletin üçüncü görevi toplumda iş sağlığı ve güvenliği bilincinin oluşmasına katkı sağlamaktır. Özellikle bu konuda sınıfta kaldığı rahatlıkla söylenebilir.

Meydana gelen iş kazaları üretim faaliyetlerine bağlı olarak ciddi maddi zararlara sebebiyet vermektedir. Devletin esas sorumlulukları arasında refah ve üretim artışını ve verimliliği sağlamanın yanında, refah kayıplarına sebebiyet veren iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesi de bulunmaktadır (Yılmaz, 2009).

Meydana gelen iş kazaları sonucu ortaya çıkan olumsuzluklardan çalışan ve işletmelerin yanı sıra ortaya çıkan iş gücü ve iş günü kayıplarına bağlı olarak ülke ekonomisi de olumsuz yönde etkilenmekte olup, söz konusu kayıplar gayri safi milli hasılanın % 1'i ile % 3'ü arasında değişmektedir (Yılmaz, 2009).

Gelişmiş ülkelerde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili teşvik edicilik önemli hale gelmiş, bazı Avrupa ülkelerinde belirli bir süre iş kazası yaşanmayan firmalara devlet bütçesinden teşvik, ödül vb. verilmektedir (Pehlivan, 2016: 11). Fakat ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uygulamalarda devlet denetleme, destek fonksiyonu gibi konularda yetersiz kalmaktadır ve buda iş sağlığı güvenliği bilincinin oluşmasının önünde engel teşkil etmektedir.

1.6. İş Sağlığı ve Güvenliğindeki Gelişmeler

Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliğinde mevzuat gereksinimi çoğu ülkelerde olduğu gibi üretimde insan gücünün artması sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Bu konuda ilk olarak, Osmanlı döneminde daha çok üretimde görülen kayıpları ve oluşan meslek hastalıklarını önlemek üzere iş sağlığı ve güvenliği alanında yasal düzenlemeler yapılmıştır. O dönemlerde kömür ocaklarında çalışma şartlarının ağırlığı ve çok sayıda işçinin akciğer hastalığına yakalandığı görülmüştür. İlk olarak, 1865 yılında Dilaver Paşa Nizamnamesi yürürlüğe girmiştir. Daha sonrada, 1869yılındaMaaddin Nizamnamesi yayınlanmıştır. Bunun ardından birçok düzenleme ve yasa çıkmasına karşın 1936 senesinde kabul gören ve 1937’de yayınlanan ve çalışma hayatı sorunlarının çoğunu kapsayacak şekilde hazırlanan ilk İş Kanunu ile İş Sağlığı ve Güvenliği hususunda sistemli düzenleme yapılmıştır (Pehlivan, 2016: 12).

28 Ocak 1946 tarihli 4841 sayılı kanunla Çalışma Bakanlığı kurulmuştur. Yasanın ilk maddesinde sosyal güvelik kavramı Bakanlığın görevleri arasında ilk kez belirtilmiştir. İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik çalışmaların tek bir merkezden yürütülmesine bağlı olarak söz konusu görev İşçi Sağlığı Genel Müdürlüğü’nün sorumluluğuna bırakılmıştır. Daha sonra 81 Sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin 9. Maddesi 5690 sayılı Yasa 13 Aralık 1950 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yasaya göre firmalar çalışan sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması yönünden denetim yapmak, iş ortamını düzenlemek, yol gösteren tedbirler almak adına hekim, mühendislerden oluşan teknik elemanların görevlendirilmesi ile ilgili yasa yürürlüğe girmiştir. Kanunun onaylanmasının ardında 12 Ocak 1963 yılında İstanbul, Ankara, Zonguldak, İzmir illerinde İş Güvenliği Müfettişleri Grup Başkanlıkları açılarak işyerleri denetlenmeye başlanmıştır (Yıldız, Tekin, ve Odman, 2008).

3008 Sayılı İş Kanunu’nun 30 sene yürürlükte kalmasının ardından 1967 senesinde dönemin iş hayatı için yetersiz kaldığı düşüncesiyle 931 sayılı İş Yasası

yürürlüğe girmiştir. Anayasa Mahkemesi'nce yapılan usul yönünden inceleme sonucunda bozulması üzerine neredeyse herhangi bir düzenleme yapılmadan 1971 senesinde 1475 sayılı İş Yasası yayınlanmıştır (Pehlivan, 2016: 13).

1475 Sayılı İş Yasası ile iş sağlığı ve güvenliği tesis edilmesi açısından birçok tüzük ve yönetmelik çıkarılarak çok kapsamlı mevzuat oluşturulmasına karşın, yetersiz denetime bağlı olarak uygulama aşamasında başarılı olunmamıştır. 30 yıldan daha fazla yürürlükte kalmasının ardından 22.05.2003 senesinde 4857 sayılı İş Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bahsi geçen kanun ile iş hayatında yeni bir döneme girilmiş olup; söz konusu kanun ile iş hayatının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gelişmeye açık ve son derece çağdaş hükümler getirilmiştir (Dursun, 2013: 69).

İş Sağlığı ve Güvenliği açısından Türkiye tarihsel gelişim süreci ele alındığında reaktif önlemler sonucu yasalar, düzenlemeler çıkarıldığı görülmüştür. Buna rağmen ülkemiz ancak 20.06.2012'de 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile güncel ve günümüz şartlarını karşılayan bir yasaya kavuşmuştur. Söz konusu yasayla beraber proaktif yaklaşım kabul edilerek, kazaları önleyici özellik taşıyan birçok yönetmelik çıkarılmış ve çıkarılmaktadır (Pehlivan, 2016: 14).

Ülkemiz inşaat alanında meydana gelen kazalar bakımından dünya sıralamasında üst sıralarda yer almakta olup, bu durum sektördeki eğitim yetersizliği ile yakından ilgilidir. Genel olarak insanlarda mevcut olan aşırı cesaret, tecrübelerine gereğinden fazla güvenme, herhangi bir iş kazasına maruz kalmamış olmanın verdiği rehavet, işinin ehli olma duygusu ve düşünceleri iş güvenliği hususunda yeteri kadar bilinç sahibi olunmadığını göstermektedir. Ayrıca, çalışma ortamlarında güvenlik önlemlerinin yeterince alınmaması, işverenin söz konusu önlemleri artan bir maliyet olarak görmesi gibi sebepler de bulunmaktadır. Bunun yanı sıra kaza sonrasında, kaza sebeplerinin şanssızlık, kader ve dikkatsizlik gibi kavramlar temelinde ele alınması, kazaların temel sebeplerinin araştırılmasının önünde engelleyici rol oynamaktadır (Ercan, 2010: 51).

İş kazalarının inşaat alanında oldukça sık görülmesinin başlıca nedeni inşaat sektörünün kendine has çalışma şartlarının olmasıdır. Söz konusu sektörün iş ortamı bakımından farklı olması, projelerin birbirine benzemesi ve inşaat sahalarının geniş ve dağınık olmasından kaynaklanmaktadır. Tehlikeli bir alan olan inşaat ortamında çalışabilmek için deneyimli ve zor şartlara dayanıklı olmak gerekmektedir. Ayrıca inşaat projelerinde sürekli geçici ve sayıca fazla işçi çalışmasına bağlı olarak takip ve

eğitim s¼reçleri zorlaşmakta, genel olarak çalışanların g¼nl¼k çalışma s¼releri uzun ya da d¼zensiz olmaktadır (Baradan, 2006: 92).

İş Sağlığı ve G¼venliđi hususunda tam donanımlı teknik personel bulmak zor olduğundan, inşaat sekt¼r¼yle ilgili yapılan d¼zenlemelerde bu konu ¼zerinde durulsa da uygulama aşamasında aksaklıklar meydana gelmektedir (Ercan, 2010: 51).

İnsani bir g¼rev olmasının yanında yasal zorunluluğu bulunan iş sağlığı ve g¼venliđini sağlamak adına ¼nlemler almak, kaza meydana geldikten sonra oluşan ekonomik kayıpları ¼demekten daha masrafsız ve kolaydır. İçinde bulunduğumuz d¼nem itibarıyla ¼nemli boyutlara ulaşan, telafi edilemeyen sonuçlar meydana getirebilen iş kazalarının minimuma indirilmesi, g¼venli iş ortamının sağlanması, işverenin ve işçilerin duyarlı ve bilinçli davranmaları ile olanaklı hale gelmektedir. Sonuç olarak firmaların iş kazalarından dolayı oluşan ekonomik kayıplarını azaltmak, ¼retim aksamasını ¼nlemek iş g¼c¼ verimini arttırmak, ¼lke ekonomisine de yarar sağlar. İş kazalarını ¼nlemek veya minimuma indirmek için alınması gereken ¼nlemler aşağıda verilmektedir (Baradan, 2006: 99-94; Uyan, 2008: 52):

- 2009 yılından itibaren iş kazaları istatistikleri incelendiğinde, d¼řen cisimlerin ¼l¼mlere ve yaralanmalara %18 oranında sebep olduğu g¼r¼lmektedir. Buna benzer kazalara karşı inşaat işlerinde devamlı ve zorunlu olarak baş koruyucu başlık, kask veya baret kullanılması gerekmektedir.
- İnşaat işçileri genel olarak tutkal ve zambak, yapıştırıcı gibi kimyasallar, asbest içeren tozlar ve kumların içinde çalıştıkları için, koruyucu olarak maske veya solunum sistemini koruyan cihazları kullanmalıdırlar.
- İnşaat alanında g¼r¼lt¼l¼ makinelerle çalışan işçilerde işitme problemleri meydana gelmektedir. S¼z konusu problemleri ¼nlemek adına kulaklık ya da kulak tıkacı kullanmalıdırlar.
- İklim koşulları g¼zetilmeden s¼rekli devam etmek zorunda olan inşaat işlerinde çalışan işçiler hava şartlarına uygun bedenlerini zor şartlardan koruyacak kıyafetler kullanmalıdırlar.
- İşçilerin olası metal parçalarından ve zararlı işinlerden korunabilmek için g¼z ve y¼z koruyucu maske, g¼zl¼k ve kalkan gibi koruyucu donanımları kullanmaları gerekmektedir.

- Meydana gelen iş kazaları incelenerek elde edilen istatistiklerine göre % 12 oranında yüksekte düşme tehlikesine görülmektedir. Bunu önlemeye yönelik emniyet kemeri takılması gerekmektedir.
- İnşaat alanında tehlikeli bölgeler açık bir biçimde sınırlandırılmalı, görünür şekilde uyarı levhaları koyulmalı ve geceleri kırmızı ışıklarla aydınlatılmalıdır.
- İnşaat alanında kazaya sebebiyet verecek ya da işçileri tehlikeli durumlarla karşı karşıya bırakacak biçimde malzeme istif yapılamamalı ve kullanılan araç-gereçler geliş güzel yerlere serbest bir şekilde bırakılmamalıdır.

1.6.1. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu

Bu kanunun çalışanlar açısından getirileri şöyle sıralanabilir:

- Sayı sınırı olmaksızın, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinden yararlanma,
- İş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına katılma, görüş alışverişinde bulunma ve aktif katılım sağlayabilme,
- Ciddi ve yakın tehlikeli durumlar ile karşı karşıya kalınması durumunda gerekli tedbirler alınıncaya güvenlik sağlanıncaya kadar çalışmaktan kaçınma,
- İş sağlığı ve güvenliği sağlanması konularında eğitim alma, bilgilenme,
- İş sağlığı ve güvenliği konularında çeşitli kurullarda temsil edilme,
- Çalışma ortamında kendisinin ve çalışma arkadaşlarının sağlıklarını ve güvenliklerini tehlikeye düşürmeme,
- Kendilerine verilen çalışma ve korunmayla ilgili tüm araç ve kişisel koruyucu donanımları doğru kullanma.

Bu kanunun işveren açısından getirileri şöyle sıralanabilir:

- İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili koşulları iyileştirme, geliştirme ve bunun devamlılığını sağlama,
- Çalışanın güvenlik ve sağlık bakımından işe ve işyerine uygunluğunu dikkate alma ve değerlendirme,
- Risk değerlendirme düzenleterek bu raporları dikkate alarak genel bir önleme politikası geliştirme,
- Mesleki risklerin önlenmesi için çeşitli eğitim, seminer ve bilgi verilmesi dahil olmak üzere her türlü tedbiri alma,

-Çalışma ortamında gerekli denetim, kontrol, inceleme, ölçüm ve araştırmaları yaptırma,

-Gözetleme, denetleme ve görülen uygunsuzlukları giderme,

-Çalışanların işyerinde hayati tehlike ihtimali bulunan bölümlere girmemesi ve kolayca ulaşmaması için gerekli tedbirleri alma,

-Aynı çalışma alanının birden fazla işverenin paylaşması gerektiği durumlarda diğer işverenlerle koordinasyon sağlama.

1.6.2. 4857 Sayılı İş Kanunu

İş sağlığı ve güvenliği, 4857 sayılı iş kanununun beşinci bölümünde aşağıdaki gibi düzenlenmiştir;

İş Sağlığı ve Güvenliği- İşverenlerin ve işçilerin yükümlülükleri

Madde 77-(Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.):İş sağlığı ve güvenliği yönetmelikleri

Madde 78-(Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.):İşin durdurulması veya işyerinin kapatılması

Madde 79 - (Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.) :İş sağlığı ve güvenliği kurulu

Madde 80 - (Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.) :İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri

Madde 81 - (Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.) :İş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanlar:

Madde 82 - (Mülga: 15/5/2008-5763/37 md.) :İşçilerin hakları

Madde 83 - (Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.) :İçki veya uyuşturucu madde kullanma yasağı

Madde 84 - (Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.) :Ağır ve tehlikeli işler

Madde 85 - (Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.) :Ağır ve tehlikeli işlerde rapor

Madde 86 - (Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.) :On sekiz yaşından küçük işçiler için rapor

Madde 87 - (Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.) :Gebe veya çocuk emziren kadınlar için yönetmelik

Madde 88 - (Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.) :Çeşitli yönetmelikler Madde 89 - (Mülga: 20/6/2012-6331/37 md.)

1.6.3. 6098 Sayılı Borçlar Kanunu

2011 senesinde kabul gören 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili düzenlemeleri eski Borçlar Kanunu'nda 332. maddede yer alırken, yeni Kanun'da 417. maddede yer almıştır. Söz konusu madde “genel olarak işçinin kişiliğinin korunması” başlığını taşımaktadır. Bunun yanı sıra, Türk Borçlar Kanunu'nun 418. maddesinde ev düzeni içinde yapılan çalışmalarda da işçinin kişiliğinin korunmasına ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bahsi geçen iki maddeyi işverenlerin gözetme borcu olarak görmek mümkündür. İşverenlerin gözetme borcu; çalışanın haklı çıkarlarını koruma ve gözetmeyi, bunun yanı sıra söz konusu çıkarlarına zarar gelmesini önlemeyi kapsamaktadır (Kaplan, 2011: 41).

İşverenlerin, işletmesinde çalışan işçilerin sağlık ve güvenliklerini sağlama, iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı tedbirler oluşturma zorunluluğu işçilerin fiziki sağlığının yanı sıra, 417. maddede de yer aldığı üzere kişinin maddi ve manevi bir bütün olarak korunması için getirilmiştir (Centel, 2011: 13).

Söz konusu koruma; çalışanları bilgilendirmeyi, yol göstermeyi, çalışanın şeref ve haysiyetini korumayı; kişisel ve mesleki itibarının, çıkarlarının zarar görmesini engelleyecek şekilde uygun bir çaba sarf etmeyi de kapsamalıdır (Sevimli, 2013: 110).

İşveren, sorumluluklarını gerçekleştiren işçinin karakterini korumak ve ona saygı duymakla yükümlüdür. Bunun yanı sıra işveren; çalışma ortamında dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamak ve çalışanların psikolojik ve cinsel tacize maruz kalmalarını engellemekle, böyle bir zararın oluşması durumunda ise daha fazla zarar görmesini engellemekle yükümlüdür (m.417). Çalışanların psikolojik ve cinsel tacize maruz kalmalarına karşı işverenin koruma borcunu da iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma borcu kapsamında değerlendirmek gerekmekte olup, psikolojik ve cinsel taciz sebebiyle işçilerin sağlığının ve vücut bütünlüğünün bozulması mümkündür (Sevimli, 2013: 125). Söz konusu bakış açısıyla ele alındığında ortaya çıkan cinsel ve psikolojik taciz de bir iş sağlığı ve güvenliği problemi hâline gelmektedir.

İşletmede sağlık ve güvenliği sağlamak adına her türlü önlemi almak; gerekli araç, gereç ve teçhizatı eksiksiz bulundurmak işverenin sorumluluğu olup; işçiler de alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler (m.417). İşveren çalışanların yaşamlarının ve vücut bütünlüklerinin korunması için, deneyimlerine göre uygulanabilir, işyerinin çalışma koşullarına uygun ve kendisinden beklenen önlemleri almakla sorumludur (Kaplan, 2011: 44).

İşçiliğin kişiliğinin korunması kapsamında Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan bir başka düzenleme de, ev düzeni kapsamında işçinin karakterinin korunmasıdır (m.418). Söz konusu madde, ev düzeni içinde işverenle birlikte yaşayan işçiler için öngörülen bir düzenleme olup; işçinin işveren ile birlikte ev düzeni içerisinde birlikte yaşaması hâlinde, işveren işçi için yeterli gıda ve uygun bir barınağı sağlamakla yükümlüdür (Güneş ve Mutlay, 2011: 259).

İşçi, kendi hatasına bağlı olarak meydana gelmemiş kaza ya da meslek hastalığına bağlı olarak iş göremez hâle gelirse, işveren sosyal sigorta yardımıyla yararlanamayan; minimum bir yıl bünyesinde çalışmış işçisinin tedavisini ve bakımını iki hafta süreyle karşılamak durumundadır. Bir yılı aşkın süredir çalışan işçinin hizmet verdiği her yıl için söz konusu süreye dört haftayı aşmamak şartıyla ikişer gün eklenir (m.418/2). İşverenin sorumluluğu, yasaya ya da sözleşmeye aykırı davranışlarından dolayı işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zarar görmesi ya da kişilik haklarının ihlal edilmesine bağlı olarak meydana gelen zararın tazminine yönelik sorumluluktur (Centel, 2011: 15).

Öğretide işverenin iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili sorumluluğunun yasal niteliğinin kusur sorumluluğuna veya kusursuz sorumluluk ilkesine dayandığına ilişkin iki karşıt görüş bulunmaktadır. 818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde de buna benzer olarak, işverenin sorumluluğunun kusur sorumluluğuna mı ya da kusursuz sorumluluk hallerinden birine mi ait olduğu hususunda tartışmalar meydana gelmiştir (Şakar, 2009: 81).

İşverenin Türk Borçlar Kanunu'nun 417. maddesinde bulunan işçiyi koruma ve gözetme borcu kapsamındaki sorumluluğunun şartları; işverenin iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili önlemleri almaması, çalışanın buna bağlı olarak maddi ya da manevi bir zarara uğraması ve uygun illiyet bağının bulunmasıdır (m.112). İşverenin, gereken bütün tedbir ve önlemleri aldığı için, bunun yanı sıra çalışanın zarara uğramasında herhangi bir kusurunun olmadığı ile ilgili kanıt yükü şahsına münhasırdır. Bu durumda işveren, yalnızca işin yapılması sırasında çalışanın zarara uğramaması adına her türlü güvenlik önlemlerini yerine getirdiğini kanıtlayarak söz konusu sorumluluktan kurtulma hakkına sahiptir (Kılıçoğlu, 2012: 323).

Sorumluluk görüşlerinden hangisi olmasından bağımsız olarak, çalışılan işe bağlı olarak ortaya çıkan zarar arasında uygun illiyet bağının bulunmadığı durumlarda veya zararın meydana gelmesinde işçinin ağır kusurunun bulunması hâlinde, konu

işverenin sorumluluğundan çıkmaktadır. Söz konusu yasanın 71. maddesinde yer alan tehlike sorumluluğu hususunda ise; önemli ölçüde risk unsurları barındıran işletmelerde işverenin kusursuz sorumluluğundan bahsedebilmek için zararın zorlayıcı sebep, üçüncü kişinin ağır kusuru ya da zarar görenin ağır kusuru nedeniyle ortaya çıkmamış olması gerekmektedir (Gerek, 2011: 36).

İşverenin; çalışanı koruma ve kollama borcu bünyesinde gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almaması hâlinde ortaya bazı hukuki sonuçlar çıkmaktadır. İşverenin söz konusu borcuna aykırı davranışlarına bağlı olarak meydana gelen hukuki sorumluluğunun neticelerini; iş sözleşmesinin geçersizliği, çalışanın ayrımcılık tazminatı talep etmesi, işverenin alacaklı durumuna düşmesi ve çalışanın iş sözleşmesini fes etme hakkının doğması biçiminde sıralamak mümkündür (Gerek, 2012: 74).

1.6.4. 5510 Sayılı Sosyal Güvenlik Kanunu

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu¹ (SSGSK) 2006 senesinde Resmi Gazetede yayımlanmasına rağmen; söz konusu kanun maddeleri 1 Ocak 2008 tarihi itibarıyla aşamalı olarak yürürlüğe girmiştir. 5510 sayılı SSGSK, iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili hükümlerin bulunduğu ulusal düzenlemeler arasındadır. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda doğrudan ya da dolaylı olarak bazı durumlarda sigortalı yararına işveren sorumlu tutulmaktadır (Gerek, 2012: 83).

Bir işletme açıp, sigortalı personel çalıştıran işveren Sosyal Güvenlik Kurumuna işyeri bildirgesi vermekle yükümlüdür (m.11/3). Söz konusu durum işletmeyi devralan işveren için de geçerli olmakla birlikte, işveren çalışma ortamının adres değişikliğini de 10 gün içerisinde kuruma bildirmelidir (m.11/5). Asıl işverenlere ait işletmelerde etkinlikleri yerine getiren alt işverenler de söz konusu işletmelerini asıl işverene ait dosya üzerinden bildirmelidirler. Söz konusu yasada yer alan başka bir düzenlemeye göre de işverenlerin; bazı durumlar haricinde 4/1-a sigortalıları işe başlamadan, 4/1-c sigortalıları işe başladıktan sonraki 15 gün içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmeleri öngörülmüştür. 4/1-b sigortalıların ise bağlı oldukları ilgili kurum tarafından 1 ay içinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirimleri yapılmalıdır (m.8). Yasanın 13. ve 14. maddesinde iş kazası ve meslek hastalığı halleri belirtilmiş olup, yalnızca işletmede ya da direkt olarak işverenin almadığı iş güvenliği önlemlerine bağlı olarak meydana gelen kazalar iş kazası olarak görülmemektedir. Bunun yanı sıra

¹ R.G.T., 16.06.2006, S. 26200 (5510 sayılı SSGSK)

yasada açık bir biçimde belirtilmiş olan durumlar da iş kazası sayılmaktadır (Demirkaya, 2014: 25).

İşveren, iş kazası geçiren ya da meslek hastalığına yakalanan çalışana gereken sağlık hizmetlerini derhal yerine getirmekten sorumludur. İşverenin söz konusu sorumluluklarına yerine getirmemesine bağlı olarak, işçi bir zarara uğramışsa işveren bu durumu tazmin etmekle sorumludur (m.76). İşverenin bu noktadaki sorumluluğu kusur sorumluluğu olup, söz konusu durumdan işveren kusuru derecesinde sorumlu tutulmaktadır. Gerekli olan sağlık raporları alınmadan, sağlık durumu bakımından yapılacak işe uygun olmayan personel çalıştıran işveren meydana gelen sağlık sorunlarında Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılan sağlık harcamalarını kuruma ödemek zorundadır (m.76/3). Meydana gelen iş kazası ya da meslek hastalığı işverenin gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemleri almamasına bağlı olarak ortaya çıkmışsa, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılan sağlık harcamaları işverene tazmin ettirilir (m.76) (Gerek, 2012: 83).

İşverenler, yaşanan iş kazalarını vakit kaybetmeden kolluk kuvvetlerine, Sosyal Güvenlik Kurumu'nu da kazanın meydana gelmesinden bu yana üç işgünü içinde bildirmek zorundadırlar (m.13). Meslek hastalığına yakalanan sigortalıyı, işveren durumu öğrendiği andan itibaren üç işgünü içinde kuruma bildirmelidir. Sosyal birer risk olan iş kazası ve meslek hastalığı durumlarının meydana çıkardığı zararın Sosyal Güvenlik Kurumu ve işveren tarafından karşılanması Anayasal bir yükümlülüktür (Araslı, 2011: 143). 5510 sayılı Kanun gereğince kısa süreli sigorta kollarından iş kazası ve meslek hastalığı neticesinde sağlanan yardımlar, parasal nitelikli yardımlar olarak adlandırılmaktadır. İş kazası ve meslek hastalığı yardımlarından yararlanabilmek için sigortalının belli bir prim ödeme koşulu bulunmamaktadır. Sigortalıya iş kazası ve meslek hastalığı gereğince yapılan maddi yardımlar; geçici iş göremezlik ödeneği ve sürekli iş göremezlik gelirleridir (Uşan, 2009: 180).

Sigortalılara, iş kazası ve meslek hastalığı durumlarında parasal yardımların yanı sıra Genel Sağlık Sigortası kapsamında sağlık yardımları da yapılmaktadır. Sigortalılara iş kazası ve meslek hastalığı sonucunda tıbbi açıdan gerekli sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesini, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını ya da azaltılmasını sağlamak amacıyla Kurum tarafından karşılanacak sağlık hizmetleri Kanununun 63. maddesinde belirtilmiştir (Uşan, 2009: 292-293).

İşveren, iş kazasına uğrayan ya da meslek hastalığına yakalanan çalışanına sağlık durumu için gerekli olan tüm sağlık hizmetlerini ve imkanlarını derhal sağlamakla yükümlüdür. Bu amaçla işveren tarafından mağdur olan çalışanına yapılan ve belgelere dayandırılan sağlık hizmetlerinin giderleri, gündelik ve refakatçi giderleri ve yol giderleri Kanununun 65. maddesine göre Kurum tarafından karşılanır (Arıcı, 2013: 184).

Tablo 1. 6331 Sayılı Yasaya Bağlı Olarak Çıkarılan Yönetmelik

YÖNETMELİKLER	KABUL VE YÜRÜRLÜK TARİHİ	YÖNETMELİK NUMARA
Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği	11.09.2013 23/12/2003 tarihli ve 25325	28762
İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki Sorumlulukları Hk. Yönetmelik	18.12.2014	29209
İşyerlerinde acil durumlar hakkında yönetmelik	18.06.2013	28681
Çalışanların İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin usul ve esasları hakkında yönetmelik	15.05.2013	28648
İş güvenliği uzmanlarının görev, yetki, sorumluluk ve eğitimleri hakkında yönetmelik	30.04.2015	29342
İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri yönetmeliği	18.12.2014	29209
İş sağlığı ve güvenliği risk değerlendirmesi yönetmeliği	29.12.2012	28512
İş sağlığı ve güvenliği kurulları hakkında yönetmelik	18.01.2013	28532
Asbestle çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında yönetmelik	25.01.2013	28539
Ulusal iş sağlığı ve güvenliği konseyi yönetmeliği	05.02.2013	28550
İş yerlerinde işin durdurulmasına dair yönetmelik	30.03.2013	28603
İş ekipmanlarının kullanımında sağlık ve güvenlik şartları yönetmeliği	25.04.2013	28628
Çalışanların patlayıcı ortamların tehlikelerinden korunması hakkında yönetmelik	30.04.2013	28633
Kişisel koruyucu donanımların işyerlerinde kullanılması hakkında yönetmelik	02.07.2013	28695
Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde çalıştırılacakların mesleki eğitimlerine dair yönetmelik	13.07.2013	28706
Sağlık kuralları bakımından günde azami yedi buçuk saat veya daha az çalışması gereken işler hakkında yönetmelik	16.07.2013	28709
İşyeri bina ve eklentilerinde alınacak sağlık ve güvenlik önlemlerine ilişkin yönetmelik	17.07.2013	28710
Kadın çalışanların gece postalarında çalıştırılma koşulları hakkında yönetmelik	24.07.2013	28717
Çalışanların gürültü ile ilgili risklerden korunmalarına dair yönetmelik	28.07.2013	28721
Kimyasal maddelerle çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında yönetmelik	12.08.2013	28733
Biyolojik etkenlere maruziyet risklerinin önlenmesi hakkında yönetmelik	15.06.2013	28678 md.8
Kanserojen veya mutajen maddelerle çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında yönetmelik	06.08.2013	28730
Gebe veya emziren kadınların çalıştırılma şartlarıyla emzirme odaları ve çocuk bakım yurtlarına dair yönetmelik	16.08.2013	28737
İş hijyeni ölçüm, test ve analizi yapan laboratuvarlar hakkında yönetmelik	24.01.2017	29958
Ekranlı araçlarla çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında yönetmelik	16.04.2013	28620
Çalışanların titreşimle ilgili risklerden korunmalarına dair yönetmelik	22.08.2013	28743
Geçici veya belirli süreli işlerde iş sağlığı ve güvenliği hakkında yönetmelik	23.08.2013	28744
Tozla mücadele yönetmeliği	05.11.2013	28812

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin desteklenmesi hakkında yönetmelik	24.12.2013	28861
Askeri işyerleri ile yurt güvenliği için gerekli maddeler üretilen işyerlerinin denetimi, teftişi ve bu işyerlerinde işin durdurulması hakkında yönetmelik	16.08.2013	28737
Balıkçı gemilerinde yapılan çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında yönetmelik	20.08.2013	28741
Büyük endüstriyel kazaların önlenmesi ve etkilerinin azaltılması hakkında yönetmelik	30.12.2013	28867
Maden işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönetmeliği	19.09.2013	28770
Yapı işlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönetmeliği	05.10.2013	28786
ocuk ve genç işçilerin çalıştırılma usul ve esasları hakkında yönetmelik	06.04.2004	25425
İş ekipmanlarının kullanımında sağlık ve güvenlik şartları yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik	25.04.2013	28628
İşyerlerinde işveren veya işveren vekili tarafından yürütülecek iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerine ilişkin yönetmelik	29.06.2015	29401

Tablo 2. 6331 Sayılı Yasaya Bağlı Olarak Çıkarılan Tebliğler

TEBLİĞLER	KABUL VE YÜRÜLÜK TARİHİ	TEBLİĞ NUMARA
Çok tehlikeli işlerde görevlendirilebilecek C sınıfı iş güvenliği uzmanları hakkında tebliğ	14.06.2013	28677
İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin işyeri tehlike sınıfları tebliğinde değişiklik yapılmasına dair tebliğ	27.02.2017	29992
İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışan temsilcisinin nitelikleri ve seçilme usul ve esaslarına ilişkin tebliğ	29.08.2013	28750
İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin desteklenmesi hakkında tebliğ	03.05.2014	28989
Büyük endüstriyel kazalarla ilgili hazırlanacak güvenlik raporu tebliği	24.01.2015	29246
İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin işyeri tehlike sınıfları tebliği	18.04.2014	28976

1.7. Mesleki ve Teknik Okullarda ve MEB İş Sağlığı ve Güvenliği

İş Sağlığı ve Güvenliği Politikaları ve bunların kurulları Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumları'nda da tanımlanmalı ve değerlendirilmelidir. Ayrıca söz konusu işte meydana gelebilecek kazalar ve önlemleri konusunda ilgili olarak öğrenciler gerekli eğitimleri almalı, risk duyarlılıkları artırılmalı ve güvenli davranışlar sergilemeleri konusunda motive edilmelidirler (MEB, 2010).

Aşağıda yer alan bilgiler Milli Eğitim Bakanlığı (2010) verilerinden derlenerek hazırlanmıştır.

Okul ortamın ve söz konusu ortamda yer alan çalışma koşulları iş sağlığı ve güvenliği açısından aşağıda verilen şekliyle değerlendirilmelidir:

(1) Okul yönetimi ve okulda görev alan öğretmenler, öğrencilerin yaptıkları işle ilgili meydana gelebilecek tehlikeleri ve okul ortamında mevcut olan tehlikeli ve riskli unsurları inceleyerek, gereksinim duyulan sağlık ve güvenlik tedbirlerini belirlemedirler.

(2) Okul yönetimi ve okulda görev alan öğretmenler söz konusu değerlendirmeyi işin gerektirdiği durumları ve okul şartlarını göz önünde bulundurarak yapmalıdırlar.

Meydana gelebilecek risk unsurları, aşağıda verildiği şekliyle sıralanmaktadır:

(i) Çalışma koşullarında meydana gelebilecek riskler,

1. Çalışma tezgahının genel durumu ve tezgahta gerçekleştirilecek iş ile uyumlu olmayan tasarım ve araçlar,

2. Fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörler,

3. Çalışmanın gerektirdiği araç-gereç, makine, tesis ve bunların bir yerden diğerine taşınmasında tasarım, iş araçları seçimi, söz konusu araçların yanlış kullanılması ve bakımlarının yeterli düzeyde yapılmaması,

4. İşin yapımı esnasında ve üretim proseslerinin tasarımında, iş akışı ve çalışma saatlerinden kaynaklanan riskler,

5. Uyarıların, kullanım talimatlarının ve eğitimlerin iyi bir şekilde verilmemesi ya da kişisel koruyucuların yetersizliği,

(ii) Okulun genel kullanım alanları ve fiziksel yapısından ilişkin olarak meydana gelebilecek riskler,

1. Standartlara uygun olmayan tesisat, yapı, malzeme ve araç-gereçler,

2. Genellikle kullanım alanlarının uygunsuz bir biçimde planlanmış olması,

3. Yetkisiz kullanımlar ya da yetkisiz yapılan işler.

1.7.1. Okul Düzeyinde Okul Sağlık ve Güvenlik Kurulu (OSGK)

Okul müdürü, kurum içerisinde sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınması ve yürütülmesinden yükümlüdür. Okulda, bir sağlık ve güvenlik kurulu oluşturması gerekmektedir. Bu kurul, ilgili müdür yardımcısı, bölüm, alan ve dal şefleri, okul öğrenci temsilcisi ve okul aile birliği başkanı olmak üzere en az beş üyeden meydana gelmektedir. Söz konusu kurul okuldaki diğer sosyal kulüplerle uyumlu bir biçimde çalışmalarına devam eder. Sağlık ve Güvenlik Kurulu'nun görevleri;

- Okulda yapılacak olan sağlık ve güvenlik etkinliklerini düzenlemek,
- Saha sağlık ve güvenlik kurullarının eksik olarak belirlediği konularla ilgili çalışmalar yapmak,
- Okulda acil durum önlemleri almak,
- Sağlık ve güvenlik konularına ilişkin eğitimler ve seminerler düzenlemek,
- Sağlık ve güvenlik konularına ilişkin bilgi, afiş, resim yarışmaları gibi etkinlikler düzenlemek,
- Okulların satın alma, muayene ve kabul komisyonlarında görev almak,
- Standartlara uygun malzeme, araç gereç ve teçhizatın alınmasını sağlamaktır.

Sağlık ve güvenlik Kurulu'nun etkinliklerini kontrol etmek üzere denetim mekanizması da oluşturulması gerekir. Bir ya da üç kişiden meydana gelen denetleme üyeleri, her eğitim ve öğretim yılının başında yapılan öğretmenler kurul toplantısında seçilmektedir. Denetimi gerçekleştirecek olan üyeler, her eğitim öğretim dönemi sonunda İş Sağlığı ve Güvenliği Denetleme Kontrol Listesini kullanarak hazırladıkları raporlarını Okul Sağlık ve Güvenlik Kurulu OSGK'na teslim ederler.

1.7.2. Okul Alanları Düzeyinde Alan Sağlık ve Güvenlik Kurulu (ASGK)

Okulda bulunan alan sayısının üçten fazla olması durumunda; her alan kendi bünyesinde görev yapacak bir sağlık ve güvenlik kurulu oluşturmak durumundadır. Alan sayısının üçten az olduğu durumlarda ise Alan Sağlık ve Güvenlik Kurulu ASGK'nın görevlerini OSGK üstlenir. ASGK üyeleri; alan ve dal şefleri, seçilecek öğretmen ve öğrencilerden meydana gelmektedir. ASGK en az üç üyeden oluşmalıdır.

1.7.2.1. Okul Mesai Saatleri Dışında Okulun Kullanımı

Okul mesai saatleri dışında okulun kullanımı, okul sağlık ve güvenlik kurulu tarafından düzenlenmektedir. Kurul, hangi durumlarda, şart ve koşullarda, kullanım sürelerini ve okulun bu amaçla kullanılabilir bölümlerinin nereler olacağını ve giriş izninin verileceği tam gün tam yıl uygulama yönergesi bünyesinde giriş çıkışları belirler.

1.7.2.2. Sağlık ve Güvenlik Kontrolleri

Bir kurumda gerçekleştirilecek olan Sağlık ve Güvenlik Kontrolü'nün amacı, sağlık ve güvenlik hususunda dikkatleri toplayarak okulun teknik ve profesyonel açıdan yönetiminde sorumluluk bilincini arttırmaktır. Yılda iki kez olmak üzere okullarda güvenlik amaçlı genel kontroller yapılarak F11 formu doldurulur. OSGK ve ASGK tarafından altı aydan daha kısa aralıklarla olmamak üzere kontroller ve denetimler gerçekleştirilmelidir. Söz konusu kurullar, gereksinim halinde ilgili kişi ve kuruluşlardan bilgi, belge ve yardım talep etme hakkına sahiptirler.

1.7.2.3. Raporlama

ASGK bünyesinde düzenlenen raporlar ve doldurulan formlar OSGK'na ve okul müdürüne iletilmektedir. Bu raporlara göre gereksinim duyulan düzeltme

faaliyetleri okul müdürü ve OSGK tarafından ilgili kişi ya da kurumlara bildirilerek düzenlemelerin yapılması sağlanır. Söz konusu etkinliklerde doğabilecek gereksinimler okul müdürü tarafından sağlanmaktadır.

1.7.2.4. Gözetim

Standart ve kurallara bağlı olarak okul bünyesinde herkes, zaman değişikliği göz ardı edilerek güvenli davranmak ve işlerini güvenlik talimatları doğrultusunda gerçekleştirmek zorundadır. Tüm işler, alan ve dal şefleri ve laboratuvar görevlileri tarafından gözetilmelidir. Gözetmenler, yetki alanı altındaki kişilerden doğrudan sorumlu olmaktadır.

1.7.2.5. Laboratuvar ve Atölyeler

Laboratuvar ve atölyeler, gerekli durumlarda sürekli olarak eğitilen denetimciler tarafından sürekli olarak denetlenmelidir. Bir işe başlanmadan risk değerlendirmesi yapılmalıdır. Denetimcilerden öğrencilerinin çalışmalarını takip etmeleri ve gözlem yoluyla genel güvenlik muayenesi yapmaları beklenmektedir. Eğitim öğretimde kullanılan tüm laboratuvar ve atölyelerde kullanılan elektrikli cihaz, makine ve aletlerden meydana gelebilecek kaçak riskinin önüne geçilmesine yönelik önlemler kontrol edilmelidir. Bu yerlerde kesinlikle topraklama hattı ve kaçak akım rölesi ile yapılmalıdır. Elektrikli cihazlar ve güç deneyleri ile bağlantılı elektrik hattı kullanılmaya başlamadan önce gözetmenlerin kontrolünden geçmelidir. Laboratuvar ve atölyelerden sorumlu olan kişiler ekipmanların ve tesisin her bölümünün güvenli çalışmasından sorumludur. Bahse konu atölye ve laboratuvarlar her eğitim öğretim yılı başında denetime tabii tutulmalıdır.

1.7.2.6. Eğitim

ASGK, personel ve öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği risklerini önlemek üzere ihtiyaç duydukları eğitimleri tespit ederek OSGK'ya bildirmektedir. OSGK belirlenen eğitimlerin ilgili kurumlarla işbirliği yaparak düzenlenmesini sağlar. Eğitimin yeterli gelmemesinin tespit edilmesi durumunda ihtiyaç ve eksiklik tespiti yaparak yeniden bir eğitim programı hazırlanır ya da periyodik olarak düzenlemeler yapılır. Eğitim alan kişi veya kurumlar ve hangi konuda eğitim aldıkları OSGK tarafından rapor edilir. Okula

yeni katılan öğretmenlere ve personellere, OSGK ya da ASGK tarafından okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları hakkında bilgi ve eğitim verilmelidir.

1.7.2.7. Alet ve Teçhizatın Bakımı

Okul atölye ve laboratuvarlarına ait olan alet ve ekipmanların düzenli bakımları ASGK tarafından yapılmalı veya yaptırılmalıdır. Söz konusu bakımlar yine aynı kurum tarafından kayıt altında tutulmalıdır.

1.7.2.8. Güvenlik ve Sağlık İşaretleri

Okulda iş sağlığı ve güvenliğinin yeterli düzeyde sağlanması amacıyla, yasak, ikaz, uyarı, uyulması zorunlu davranış, yönlendirme, ilkyardım, acil çıkış ve bilgilendirmeye ihtiyaç olan bölge ve noktalarda ilgili yönetmelik uyarınca, güvenlik ve sağlık işaretleri kullanılmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TEKNİK BİLİMLER MYO ÖĞRENCİLERİNİN İŞ GÜVENLİĞİ ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yüksek öğretim sistemimizde ara teknik eleman ihtiyacını karşılamak için Meslek Liselerinin Yüksek öğretimdeki devamı niteliğindeki Meslek Yüksekokulları ülkemizdeki gerek özel gerek kamu üniversitelerinde birçok branşta eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam etmektedirler. Meslek Yüksekokullarından mezun olan öğrenciler çalışma hayatında özel ve kamu sektöründe Tekniker sıfatı ile üretim, yönetim ve denetim alanlarında görev almaktadırlar. Bu sebeple MYO öğrencilerinin(Tekniker adaylarının) iş sağlığı ve güvenliği konusunda aldıkları eğitimler, çalışma yaşamlarında hem kendilerinin hem de sorumluluğunu üstlendiği çalışanların kazaya uğramamalarını ve sağlıklı kalmalarını sağlar.

Bu araştırmada Fırat Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği algısını değerlendirmek amaçlanmıştır.

2.2. Araştırmanın Varsayımları

Anket MYO’nda ders saatinde belirli bir disiplin çerçevesinde uygulanmıştır. Bu yüzden öğrencilerin birbirlerinden etkilenmedikleri ve öğrencilerin verdikleri cevapların samimi ve gerçek oldukları varsayılmaktadır.

2.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni; 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında Fırat Üniversitesi’ne bağlı Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunda okuyan tüm öğrencilerden oluşmaktadır. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunda 6 ön lisans programı bulunmakta ve toplam kayıtlı öğrenci sayısı 2367 kişidir. Araştırmanın evreni TBMYO’da okuyan öğrencileridir(2367 kişi). Örneklem olarak 500 kişi planlanmış, o gün okulda olan tüm bölümlerden öğrenci sayısı 398 kişi mevcut olduğundan tüm öğrencilere de anket uygulanmış, hiç kimse anket cevaplamayı reddetmemiştir.

2.4. Araştırmanın Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Oluşturduğumuz anket formu M. ALTUĞ ve diğerlerinin yapmış olduğu bir çalışmadan esinlenerek hazırlanmıştır. Anketimiz toplam iki bölümünden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin demografik bilgileri yer alırken, ikinci bölümde öğrencilerin İSG algısını ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Anket toplam 27 sorudan oluşmaktadır. Soruların değerlendirilmesinde öğrencilere beş'li likert (1.Kesinlikle Katılmıyorum, 2.Katılmıyorum, 3.Fikrim yok, 4.Katılıyorum, 5.Kesinlikle Katılıyorum) tipi sorular sorulmuş olup, öğrencilerin verdikleri cevaplar gerekli hesaplamalar yapılarak puana dönüştürülmüştür. Araştırmanın verileri yüz yüze anket yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Anketlerin uygulanması için öncelikle Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulundan izin alınmıştır. Anket sorularının açık ve anlaşılır olduğu tespit edildikten ve anketin uygulama için uygun olduğu belirlendikten sonra anketler öğrencilere araştırmacı tarafından elden dağıtılarak uygulanmıştır.

2.5. Araştırmanın Veri Analiz Yöntemi

Anket verileri araştırmacı tarafından Statistical Package for Social Science (SPSS 18,0) veri tabanına aktarılmıştır. Derlenen veriler SPSS 18 paket programıyla kullanılarak betimleyici istatistikler (frekans ve yüzde dağılımı), One-Way ANOVA ve Bağımsız Örneklem t testleri ile incelenmiştir. Bunun yanı sıra kategorik değişkenler için Ki-kare analizi yapılmış ve genel olarak çıkan verilerin analizi sonucu elde edilen oranlar tablolaştırılmıştır. Araştırma sonuçları gerek sahada, gerekse bilgisayar ortamında çeşitli kontrollere tabi tutulmuş olup, elde edilen bulguların tutarlılığı gözlemlenmiştir.

Faktörlerin Gruplandırılması;

- İş Güvenliği Kurallarını Bilme
- Çalışma Hayatında Ortaya çıkabilecek Riskleri Bilme
- İş Güvenliğinin Çalışma Hayatına Etkisi
- 6331 Sayılı İş Güvenliği Kanunu Bilme

Tablo 3. Faktörlerin Gruplandırılması

Birincil Faktör İş Güvenliği Kurallarını Bilme	İkincil Faktör Çalışma Hayatında Ortaya çıkabilecek Riskleri Bilme	Üçüncül Faktör İş Güvenliğinin Çalışma Hayatına Etkisi	Dördüncül Faktör 6331 Sayılı İş Güvenliği Kanunu Bilme
8. Mesleki derslerimizde öğretim elemanları tarafından iş güvenliği ile ilgili düzenli olarak uyarılıyoruz.	14. Atölye ve Mesleğimizde yaşanan ve meslektaşlarımızın maruz kaldığı iş kazaların neler olduğunu biliyorum.	3. Bir öğrenci olarak iş güvenliği kurallarına gerekli hassasiyeti gösteriyorum.	1. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hakkında bilgim var.
9. Atölye ve Laboratuvarlarımız da dersi veren öğretim elemanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda yeterli bilgiye sahip olduğuna inanıyorum.	15. Çalışacağım iş yerlerinde bir kaza ile karşılaşırsam yasal haklarımın neler olduğunu biliyorum.	5. Bir personel işe başlatılmadan önce İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimi almalıdır.	2. Daha önce İş Sağlığı ve Güvenliği hakkında bilgilendirilmiştim.
10. Atölye ve Laboratuvarlarımızda İş Güvenli ile ilgili uyarı levhaları yeterlidir.	16. İlerde çalışma hayatımızda karşılaşabileceğimiz bir meslek hastalığı durumunda sahip olduğumuz yasal hakları biliyorum.	6. İş Sağlığı ve Güvenliğinin çalışma hayatımıza etkisinin olacağını düşünüyorum.	4. Derslerimizde iş sağlığı ve güvenliği konularına yeterli derecede yer veriliyor.
11. Atölye ve Laboratuvarımızdaki cihazların kullanımı ve çalışma prensibini anlatan yazılı levhalar bulunmaktadır.	17. Meslek hastalıklarının neler olduğunu biliyorum.	7. İş Sağlığı ve Güvenliği kurallarına uyulması halinde işin verimliliğini ve kalitesini artırır.	20. Gerek lise gerek ön lisans öğrenimi sırasında bir iş kazasına yahut meslek hastalığına şahit oldum.
12. Atölye ve Laboratuvarımızdaki çalışmalarımızda kişisel koruyucu donanımlar kullanıyoruz.	18. Mesleğimizle ilgili tehlike ve riskler hakkında bilgiye sahibim.		
13. Atölye ve Laboratuvarımızda kullandığımız cihazların kaza riskleri hakkında önceden bilgilendirildik.	19. Mesleğimle ilgili tehlike ve riskleri bertaraf etme hakkında bilgim var.		

2.6. Bulgular

2.6.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Bilgileri

Araştırmaya katılanların 284'ü (%71,4) erkek, 114'ü (%28,6) kadın, 376 kişinin 20-24 yaş aralığında (%94,5) , 13 kişinin (%3,3) 25-29 yaş aralığında olduğu, 4 kişinin (%1,0) 30-34 yaş aralığında olduğu, 3 kişinin (%0,8) 35-39 yaş aralığında olduğu, 2 kişinin de (%0,5) 40 yaş ve üzeri olduğu, araştırmaya katılan 106 kişinin (%26,6) İnşaat Programında, 48 kişinin (%12,1) Makine Programında, 3 kişinin (%0,8) Otomotiv Programında, 28 kişinin (%7,0) Tasarım Programında, 54 kişinin (%13,6) Elektronik Programında, 41 kişinin (%10,3) Elektrik Programında, 5 kişinin (%1,3) Malzeme(Mobilya) Programında, 37 kişinin (%9,3) İSG Programında, 47 kişinin (%11,8) Bilgisayar Programında, 21 kişinin (%5,3) Radyo TV Programında, 8 kişinin (%2,0) Tekstil Programında, 146 kişinin (%36,7) 1. sınıf öğrencisi, 227 kişinin 2. Sınıf (%57,0) olduğu tespiti yapılmıştır.

Tablo 4. Araştırmaya Katılanların Demografik Bilgileri

Değişkenler	Özellikler	Frekans(F)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	284	71,4
	Kadın	114	28,6
	Toplam	398	100,0
Yaşınız	20 – 24	376	94,5
	25 - 29 yaş	13	3,3
	30 - 34 yaş	4	1,0
	35 – 39	3	,8
	40 ve üzeri	2	,5
	Toplam	398	100,0
	İnşaat	106	26,6
	Makine	48	12,1
	Otomotiv	3	,8
	Tasarım	28	7,0
	Elektronik	54	13,6

Değişkenler	Özellikler	Frekans(F)	Yüzde (%)	
Cinsiyet	Erkek	284	71,4	
	Kadın	114	28,6	
Bölümünüz	Elektrik	41	10,3	
	Malzeme(Mobilya)	5	1,3	
	Mülkiyeti Muhafaza(İSG)	37	9,3	
	Bilgisayar	47	11,8	
	Radyo TV	21	5,3	
	Tekstil	8	2,0	
	Toplam	398	100,0	
	Sınıf	1. sınıf	146	36,7
		2. sınıf	227	57,0
Uzatmalı		25	6,3	
Toplam		398	100,0	

Tablo 5. Lise öğreniminiz sırasında iş güvenliği ile ilgili ders aldınız mı?

Cevaplar	Frekans(F)	Yüzde (%)
Evet	140	35,2
Hayır	258	64,8
Toplam	398	100,0

Lise öğreniminiz sırasında iş güvenliği ile ilgili ders aldınız mı? Sorusuna karşılık, katılımcıların %35,2(140)'si evet, %64,8(258)'i ise hayır cevabını vermiştir (Tablo 5).

Tablo 6. Okuduğunuz ön lisans programında İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili ders aldınız mı?

Cevaplar	Frekans(F)	Yüzde (%)
Evet	161	40,5
Hayır	237	59,5
Toplam	398	100,0

Okuduğunuz ön lisans programında İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili ders aldınız mı? Sorusuna karşılık katılımcıların %40,5(161)'i evet, %59,5(237)'i ise hayır cevabını vermiştir (Tablo 6). Teknik Bilimler MYO'da ki bazı programlarda İş Sağlığı ve Güvenliği dersi bulunmakta bazılarında da bulunmamaktadır.

Tablo 7. Daha önce uzman kişiler tarafından verilen İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda bilgilendirme toplantılarına (Seminer, Konferans, Kurs, Panel, Sempozyum vs.) katıldınız mı?

Cevaplar	Frekans(F)	Yüzde (%)
Evet	156	39,2
Hayır	242	60,8
Toplam	398	100,0

Daha önce uzman kişiler tarafından verilen İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda bilgilendirme toplantılarına (Seminer, Konferans, Kurs, Panel, Sempozyum vs.) katıldınız mı? Sorusuna karşılık katılımcıların %39,2(156)'si evet, %60,8(242)'i ise hayır cevabını vermiştir (Tablo 7). Fırat Üniversitesinde her yıl düzenlenen İSG etkinliklerine Teknik Bilimler MYO İSG programı öğrencileri katılmaktadır.

Tablo 8. Öğrencilerin İş Güvenliği Algısı

	Ort	Ss
İş Sağlığı ve Güvenliği Bilgi Düzeyi	3,20	1,03
1. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hakkında bilgim var.	2,84	1,51
2. Daha önce İş Sağlığı ve Güvenliği hakkında bilgilendirilmişim.	3,18	1,633
14. Atölye ve Mesleğimizde yaşanan ve meslektaşlarımızın maruz kaldığı iş kazaların neler olduğunu biliyorum.	3,41	1,489
15. Çalışacağım iş yerlerinde bir kaza ile karşılaşırsam yasal haklarımın neler olduğunu biliyorum.	3,32	1,441
16. İlerde çalışma hayatımızda karşılaşılabileceğimiz bir meslek hastalığı durumunda sahip olduğumuz yasal hakları biliyorum.	3,20	1,432
17. Meslek hastalıklarının neler olduğunu biliyorum.	3,28	1,403
18. Mesleğimizle ilgili tehlike ve riskler hakkında bilgiye sahibim.	3,48	1,392
19. Mesleğimle ilgili tehlike ve riskleri bertaraf etme hakkında bilgim var.	3,30	1,348
20. Gerek lise gerek ön lisans öğrenimi sırasında bir iş kazasına yahut meslek hastalığına şahit oldum	2,78	1,676
İş Sağlığı ve Güvenliği Davranış	3,65	1,42
3. Bir öğrenci olarak iş güvenliği kurallarına gerekli hassasiyeti gösteriyorum.	3,65	1,421
İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Ortamı	3,27	1,159
4. Derslerimizde iş sağlığı ve güvenliği konularına yeterli derecede yer veriliyor.	3,03	1,546
8. Mesleki derslerimizde öğretim elemanları tarafından iş güvenliği ile ilgili düzenli olarak uyarıyoruz.	3,30	1,458
9. Atölye ve Laboratuvarlarımız da dersi veren öğretim elemanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda yeterli bilgiye sahip olduğuna inanıyorum.	3,47	1,426
İş Sağlığı ve Güvenliği Tutum	4,06	1,461
5. Bir personel işe başlatılmadan önce İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimi almalıdır.	4,10	1,527
6. İş Sağlığı ve Güvenliğinin çalışma hayatımıza etkisinin olacağını düşünüyorum.	4,04	1,543
7. İş Sağlığı ve Güvenliği kurallarına uyulması halinde işin verimliliğini ve kalitesini artırır.	4,04	1,511
İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışma Ortamı	3,03	1,171
10. Atölye ve Laboratuvarlarımızda İş Güvenliği ile ilgili uyarı levhaları yeterlidir.	2,99	1,451
11. Atölye ve Laboratuvarımızdaki cihazların kullanımı ve çalışma prensibini anlatan yazılı levhalar bulunmaktadır.	3,07	1,515
12. Atölye ve Laboratuvarımızdaki çalışmalarımızda kişisel koruyucu donanımlar kullanıyoruz.	2,88	1,478
13. Atölye ve Laboratuvarımızda kullandığımız cihazların kaza riskleri hakkında önceden bilgilendirildik.	3,20	1,496

İş güvenliği algısı ile ilgili öğrencilere sorduğumuz 20 soruluk anket sorularına, öğrencilerin verdikleri değerler puanlaştırılarak Tablo 8’de gösterilmiştir. Önermeler kendi aralarında 5 faktöre bölünmüştür. Her bir faktörün toplam aldığı ortalama, standart sapmaları şu şekildedir. Öğrencilerin; iş sağlığı ve güvenliği bilgi düzeyi ($3,20 \pm 1,03$) puan, iş sağlığı ve güvenliği davranışı ($3,65 \pm 1,42$) puan, iş sağlığı ve güvenliği eğitim ortamı ($3,27 \pm 1,15$) puan, iş sağlığı ve güvenliği tutumu ($4,06 \pm 1,46$) puan, iş sağlığı ve güvenliği çalışma ortamı ($3,03 \pm 1,17$) puan olarak hesaplanmıştır (Tablo 8).

Tablo 9. Boyutlar İle Cinsiyet Arasındaki Farklılaşma Sonuçları

	Cinsiyetiniz	N	Ortalama	SS	t*	p**
Bilgi_düzeıı	Erkek	284	3,20	1,03	,018	,986
	Kadın	114	3,20	1,03		
Eğitim_ortamı	Erkek	284	3,23	1,21	-,921	,357
	Kadın	114	3,35	1,01		
İş_ortamı	Erkek	284	3,03	1,18	-,141	,888
	Kadın	114	3,05	1,13		
Tutum	Erkek	284	3,93	1,52	-2,771	,006
	Kadın	114	4,38	1,22		
Davranış	Erkek	284	3,5810	1,45502	-1,548	,122
	Kadın	114	3,8246	1,32535		

* Bağımsız Örneklem t testi

** 0,05 düzeyinde anlamlılık

Öğrencilerin İSG bilgi düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p < 0,05$). Öğrencilerin cinsiyetleri ile İSG tutumları arasında anlamlı bir fark vardır ($p < 0,05$). Öğrencilerin İSG tutumları değerlendirildiğinde kadınların ortalaması (4,38), erkeklerin ortalamasından (3,93) daha yüksek olduğu görülmektedir. Cinsiyet ile diğer boyutlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$). (Tablo 9).

Tablo 10. Boyutlar İle Yaş Arasındaki Farklılaşma Sonuçları

		N	Ortalama	Standart Sapma	F*	p**
Bilgi_düzeıı	20 – 24	376	3,19	1,03	,579	,678
	25 - 29 yaş	13	3,35	1,15		
	30 - 34 yaş	4	3,05	1,37		
	35 – 39	3	4,03	0,89		
	40 ve üzeri	2	3,16	0,23		
Eğitim_ortamı	20 – 24	376	3,27	1,16	,378	,824
	25 - 29 yaş	13	3,25	1,36		
	30 - 34 yaş	4	3,41	0,63		
	35 – 39	3	3,77	0,50		
	40 ve üzeri	2	2,50	0,70		
İş_ortamı	20 – 24	376	3,06	1,17	1,034	,390
	25 - 29 yaş	13	2,40	1,13		
	30 - 34 yaş	4	3,12	1,43		
	35 – 39	3	2,83	1,01		
	40 ve üzeri	2	3,25	0,70		
Tutum	20 – 24	376	4,0567	1,46	,722	,577
	25 - 29 yaş	13	3,9744	1,53		
	30 - 34 yaş	4	4,8333	0,33		
	35 – 39	3	5,0000	0,00		
	40 ve üzeri	2	3,3333	1,88		
Davranış	20 – 24	376	3,6303	1,44556	,492	,741
	25 - 29 yaş	13	4,0769	1,03775		
	30 - 34 yaş	4	3,7500	,50000		
	35 – 39	3	4,3333	,57735		
	40 ve üzeri	2	3,5000	,70711		

* One Way Anova testi

** 0,05 düzeyinde anlamlılık

Öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği algısı ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). İş sağlığı ve güvenliği algısından oluşturulan hiçbir boyutun öğrencilerin yaşları ile aralarında bir farklılık yoktur ($p>0,05$). Öğrencilerin

yaşları ilerledikçe iş sağlığı ve güvenliği algısı da genel olarak artmaktadır (ortalama/Standart Sapma) (Tablo 10).

Tablo 11. Boyutlar ile Öğrencilerin Okudukları Bölümler Arasında Farklılaşma Sonuçları

	Bölüm	N	Ortalama	Standart Sapma	F*	p**	Farklılık kaynağı
Bilgi düzeyi	İnşaat	106	3,4329	1,00	2,031	,044	Mobilya Elektrik İnşaat Tekstil
	Makine	48	3,05	1,24			
	Otomotiv	3	3,11	,96			
	Tasarım	28	2,94	1,03			
	Elektronik	54	2,97	,94			
	Elektrik	41	3,48	1,11			
	Malzeme (Mobilya)	5	3,60	,35			
	Mülkiyeti Muhafaza (İSG)	37	3,26	1,02			
	Bilgisayar	47	3,11	,90			
	Radyo TV	21	2,94	,97			
	Tekstil	8	2,70	,83			
	Total	398	3,20	1,03			
Eğitim ortamı	İnşaat	106	3,65	1,08	3,427	,000	Mobilya Elektrik İnşaat Tekstil
	Makine	48	2,99	1,35			
	Otomotiv	3	3,11	,96			
	Tasarım	28	3,05	,94			
	Elektronik	54	2,93	1,06			
	Elektrik	41	3,19	1,23			
	Malzeme(Mobilya)	5	4,53	,29			
	Mülkiyeti Muhafaza(İSG)	37	3,53	1,20			
	Bilgisayar	47	3,17	1,09			
	Radyo TV	21	3,06	,99			
	Tekstil	8	2,50	,92			
	Total	398	3,27	1,15			
İş ortamı	İnşaat	106	3,33	1,05	3,765	,000	Mobilya Elektrik Otomotiv Tekstil
	Makine	48	3,35	1,38			
	Otomotiv	3	4,00	,25			
	Tasarım	28	2,45	1,16			
	Elektronik	54	2,93	1,16			
	Elektrik	41	2,71	1,19			
	Malzeme(Mobilya)	5	4,35	,78			
	Mülkiyeti Muhafaza(İSG)	37	2,91	,90			
	Bilgisayar	47	3,00	1,18			
	Radyo TV	21	2,67	1,00			
	Tekstil	8	2,21	,93			
	Total	398	3,03	1,17			

Tutum	İnşaat	106	4,06	1,45	1,703	,078
	Makine	48	4,00	1,45		
	Otomotiv	3	2,88	1,64		
	Tasarım	28	4,52	1,04		
	Elektronik	54	3,58	1,72		
	Elektrik	41	4,32	1,37		
	Malzeme(Mobilya)	5	4,86	,18		
	Mülkiyeti Muhafaza(İSG)	37	4,09	1,53		
	Bilgisayar	47	3,87	1,50		
	Radyo TV	21	4,52	1,41		
	Tekstil	8	4,41	1,38		
	Total	398	4,06	1,46		
Davranış	İnşaat	106	3,7642	1,40443	,969	,470
	Makine	48	3,6042	1,62087		
	Otomotiv	3	3,0000	1,73205		
	Tasarım	28	3,8571	1,29713		
	Elektronik	54	3,2593	1,46899		
	Elektrik	41	3,6585	1,47665		
	Malzeme(Mobilya)	5	4,8000	,44721		
	Mülkiyeti Muhafaza(İSG)	37	3,7568	1,49825		
	Bilgisayar	47	3,5745	1,34721		
	Radyo TV	21	3,7143	1,05560		
	Tekstil	8	3,6250	1,30247		
	Total	398	3,6508	1,42172		

*one way ANOVA F test,

**0,05 düzeyinde anlamlılık

Öğrencilerin İSG algıları ile okudukları bölümler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını kontrol etmek için yapılan ANOVA test sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir. Buna göre alt boyutlardan; bilgi düzeyi, eğitim ortamı ve iş ortamı boyutları ile öğrencilerin okudukları bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < 0,05$). Buna karşın öğrencilerin İSG tutum ve davranış boyutları ile okudukları bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p > 0,05$). Mobilya, Elektrik ve Tekstil bölümü okuyan öğrenciler; bilgi düzeyleri, eğitim ve iş ortamı boyutlarında istatistiksel farka sebep olan bölümler olarak görünmektedir (Tablo 11).

Tablo 12. Boyutlar ile Öğrencilerin Okudukları Sınıflar Arasında Farklılaşma Sonuçları

	Sınıf	N	Ortalama	Standart Sapma	F*	p**
Bilgi düzeyi	1. sınıf	146	3,19	1,11	1,220	,296
	2.sınıf	227	3,24	0,96		
	Uzatmalı	25	2,90	1,16		
Eğitim ortamı	1. sınıf	146	3,41	1,17	2,286	,103
	2.sınıf	227	3,21	1,15		
	Uzatmalı	25	2,94	1,05		
İş ortamı	1. sınıf	146	3,05	1,20	,055	,946
	2.sınıf	227	3,02	1,13		
	Uzatmalı	25	3,08	1,34		
Tutum	1. sınıf	146	4,25	1,33	2,632	,049
	2.sınıf	227	3,98	1,49		
	Uzatmalı	25	3,66	1,72		
Davranış	1. sınıf	146	3,66	1,41	,114	,893
	2.sınıf	227	3,65	1,42		
	Uzatmalı	25	3,52	1,50		

*One-way ANOVA test sonuçları

**0,05 düzeyinde anlamlılık

Öğrencilerin İSG algıları ile okudukları sınıflar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını kontrol etmek için yapılan ANOVA test sonuçları Tablo 12’de gösterilmiştir. İş sağlığı ve güvenliği ile öğrencilerin okudukları sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). Buna karşın öğrencilerin İSG tutumları ile okudukları sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$) (Tablo 12).

Tablo 13. İSG Algısı İle Daha Önce İSG Dersini Alma Durumu Arasında Farklılaşma Sonuçları

	Lise öğreniminiz sırasında iş güvenliği ile ilgili ders aldınız mı?	N	Ortalama	Standart Sapma	t*	p**
Bilgi Düzeyi	Evet	140	3,48	1,02	4,124	,000
	Hayır	258	3,04	1,01		
Eğitim Ortamı	Evet	140	3,54	1,12	3,510	,001
	Hayır	258	3,12	1,15		
İş Ortamı	Evet	140	3,31	1,20	3,494	,001
	Hayır	258	2,89	1,13		
Tutum	Evet	140	4,07	1,49	,109	,913
	Hayır	258	4,05	1,44		
Davranış	Evet	140	3,90	1,43	2,595	,010
	Hayır	258	3,51	1,40		

* Bağımsız örneklem t testi

**0,05 düzeyinde anlamlılık.

Daha önce İSG dersini alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin İSG algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < 0,05$). Öğrencilerin İSG tutumu ile İSG algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p > 0,05$) (Tablo 13).

Tablo 14. İSG Algısı İle Şuan İSG Dersini Alma Durumu Arasında Farklılaşma Sonuçları

	Okuduğunuz ön lisans programında İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili ders aldınız mı?	N	Ortalama	Standart Sapma	t*	p**
Bilgi düzeyi	Evet	161	3,4852	,98278	4,590	,000
	Hayır	237	3,0117	1,02812		
Eğitim ortamı	Evet	161	3,6708	1,13345	5,888	,000
	Hayır	237	3,0014	1,09935		
İş ortamı	Evet	161	3,2516	1,13209	3,005	,003
	Hayır	237	2,8956	1,17865		
Tutum	Evet	161	4,2153	1,38915	1,692	,092
	Hayır	237	3,9634	1,50285		
Davranış	Evet	161	3,9068	1,39105	2,991	,003
	Hayır	237	3,4768	1,41888		

* Bağımsız Örneklem t testi

* 0,05 düzeyinde anlamlılık

İSG dersini alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin İSG algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < 0,05$). Öğrencilerin İSG tutumu ile İSG algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p > 0,05$) (Tablo 14).

Tablo 15. Öğrencilerin Bilgilendirme Toplantılarına Katılım Durumları İSG Algısı Arasındaki Farklılaşma Sonuçları

	Daha önce uzman kişiler tarafından verilen İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda bilgilendirme toplantılarına (Seminer, Konferans, Kurs, Panel, Sempozyum vs.) katıldınız mı?	N	Ortalama	Standart Sapma	t*	p**
Bilgi	Evet	156	3,60	1,00	6,555	,000
	Hayır	242	2,94	0,97		
Eğitim Ortamı	Evet	156	3,54	1,12	3,831	,000
	Hayır	242	3,09	1,15		
İş Ortamı	Evet	156	3,29	1,13	3,609	,000
	Hayır	242	2,87	1,16		
Tutum	Evet	156	4,27	1,33	2,270	,024
	Hayır	242	3,93	1,52		
Davranış	Evet	156	4,00	1,33	4,085	,000
	Hayır	242	3,42	1,43		

* Bağımsız Örneklem t testi

** 0,05 düzeyinde anlamlılık

İSG ile ilgili bilgilendirme toplantılarına katılan öğrencilerin iş güvenliği algısının tüm boyutlardan aldıkları puan ortalamalarının, bilgilendirme toplantılarına katılmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin iş güvenliği algıları ile İSG bilgilendirme toplantılarına katılım durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < 0,05$) (Tablo 15).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmaya katılanların 280'i (%71,4) erkek, 114'ü (%28,6) kadın, 376 kişinin 20-24 yaş aralığında (%94,5) , 13 kişinin (%3,3) 25-29 yaş aralığında olduğu, 4 kişinin (%1,0) 30-34 yaş aralığında olduğu, 3 kişinin (%0,8) 35-39 yaş aralığında olduğu, 2 kişinin de (%0,5) 40 yaş ve üzeri olduğu, araştırmaya katılan 106 kişinin (%26,6) İnşaat Programında, 48 kişinin (%12,1) Makine Programında, 3 kişinin (%0,8) Otomotiv Programında, 28 kişinin (%7,0) Tasarım Programında, 54 kişinin (%13,6) Elektronik Programında, 41 kişinin (%10,3) Elektrik Programında, 5 kişinin (%1,3) Malzeme(Mobilya) Programında, 37 kişinin (%9,3) İSG Programında, 47 kişinin (%11,8) Bilgisayar Programında, 21 kişinin (%5,3) Radyo TV Programında, 8 kişinin (%2,0) Tekstil Programında, 146 kişinin (%36,7) 1. sınıf öğrencisi, 227 kişinin 2. Sınıf (%57,0) olduğu tespiti yapılmıştır.

Lise öğreniminiz sırasında iş güvenliği ile ilgili ders aldınız mı? Sorusuna karşılık, katılımcıların %35,2(140)'si evet, %64,8(258)'i ise hayır cevabını vermiştir.

Okuduğunuz ön lisans programında İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili ders aldınız mı? Sorusuna karşılık katılımcıların %40,5(161)'i evet, %59,5(237)'i ise hayır cevabını vermiştir (Tablo 6). Teknik Bilimler MYO'da ki bazı programlarda İş Sağlığı ve Güvenliği dersi bulunmakta bazılarında da bulunmamaktadır.

Daha önce uzman kişiler tarafından verilen İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda bilgilendirme toplantılarına (Seminer, Konferans, Kurs, Panel, Sempozyum vs.) katıldınız mı? Sorusuna karşılık katılımcıların %39,2(156)'si evet, %60,8(242)'i ise hayır cevabını vermiştir (Tablo 7). Fırat Üniversitesinde her yıl düzenlenen İSG etkinliklerine Teknik Bilimler MYO İSG programı öğrencileri katılmaktadır.

İş güvenliği algısı ile ilgili öğrencilere sorduğumuz 20 soruluk anket sorularına, öğrencilerin verdikleri değerler puanlaştırılarak Tablo 8'de gösterilmiştir. Önermeler kendi aralarında 5 faktöre bölünmüştür. Her bir faktörün toplam aldığı ortalama, standart sapmaları şu şekildedir. Öğrencilerin; iş sağlığı ve güvenliği bilgi düzeyi (3,20±1,03) puan, iş sağlığı ve güvenliği davranışı (3,65±1,42) puan, iş sağlığı ve güvenliği eğitim ortamı (3,27±1,15) puan, iş sağlığı ve güvenliği tutumu (4,06±1,46) puan, iş sağlığı ve güvenliği çalışma ortamı (3,03±1,17) puan olarak hesaplanmıştır.

Öğrencilerin İSG bilgi düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Öğrencilerin cinsiyetleri ile İSG tutumları arasında anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). Öğrencilerin İSG tutumları değerlendirildiğinde kadınların ortalaması (4,38), erkeklerin ortalamasından (3,93) daha yüksek olduğu görülmektedir. Cinsiyet ile diğer boyutlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği algısı ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). İş sağlığı ve güvenliği algısından oluşturulan hiçbir boyutun öğrencilerin yaşları ile aralarında bir farklılık yoktur ($p>0,05$). Öğrencilerin yaşları ilerledikçe iş sağlığı ve güvenliği algısı da genel olarak artmaktadır (ortalama/Standart Sapma).

Öğrencilerin İSG algıları ile okudukları bölümler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını kontrol etmek için yapılan ANOVA test sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir. Buna göre alt boyutlardan; bilgi düzeyi, eğitim ortamı ve iş ortamı boyutları ile öğrencilerin okudukları bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). Buna karşın öğrencilerin İSG tutum ve davranış boyutları ile okudukları bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). Mobilya, Elektrik ve Tekstil bölümü okuyan öğrenciler; bilgi düzeyleri, eğitim ve iş ortamı boyutlarında istatistiksel farka sebep olan bölümler olarak görünmektedir.

Öğrencilerin İSG algıları ile okudukları sınıflar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını kontrol etmek için yapılan ANOVA test sonuçları Tablo 12'de gösterilmiştir. İş sağlığı ve güvenliği ile öğrencilerin okudukları sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). Buna karşın öğrencilerin İSG tutumları ile okudukları sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$).

Daha önce İSG dersini alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin İSG algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). Öğrencilerin İSG tutumu ile İSG algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

İSG ile ilgili bilgilendirme toplantılarına katılan öğrencilerin iş güvenliği algısının tüm boyutlardan aldıkları puan ortalamalarının, bilgilendirme toplantılarına katılmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin iş güvenliği algıları ile İSG bilgilendirme toplantılarına katılım durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$).

Yapılan bu anket çalışmasında, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin büyük kısmı İş Sağlığı ve Güvenliği kurallarına uyulduğunda işin verimliliğinin ve kalitesinin arttığı görüşündedir.

Bu çalışmanın sonucunda genel olarak görülen önemli hususları aşağıdaki şekilde belirtebiliriz.

- Öğrencilerin büyük bir bölümü İş Sağlığı ve Güvenliği'nin çalışma hayatına etkisi olacağını düşünmektedirler.
- İşe başlamadan çalışma hayatına atılan herkesin İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimi almasını düşünmektedirler.
- Katılımcılar öğrenim hayatlarında iş kazası veya meslek hastalığına şahit olmamıştır.
- Katılımcıların büyük çoğunluğunun 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hakkında bilgisi bulunmamaktadır.
- Katılımcıların çoğu atölye ve laboratuvarlarda kişisel koruyucu donanımları kullanmadıklarını beyan etmişlerdir.
- Katılımcıların çoğu atölye ve laboratuvarlarda İş Sağlığı ve Güvenliği uyarı levhalarının yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

- Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencileri tekniker olarak mezun olduklarında çoğunlukla tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde çalışmak zorunda kalacaklardır. İş kazaları ve meslek hastalıkları çoğunlukla tehlikeli ve çok tehlikeli işyerlerinde ortaya çıkmaktadır. Gerek eğitim hayatında gerekse çalışma hayatında İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimleri bu yüzden daha fazla önem taşımaktadır.
- Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunda bölümler arasında çalışma alanları çok farklı olduğundan İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimi bakımından önemli farklar bulunmaktadır.
- Ülkemizde çok eksik olan İş Sağlığı ve Güvenliği kültürü öğrenim hayatında verilebilir.
- İş hayatına başlamadan önce bireyler üzerinde oluşturulacak olan iş sağlığı ve güvenliği algısı büyük bir güvenlik tedbiri sayılabilir.

- İş sağlığı ve güvenliği algısının yerleştirilmesini zorunlu bir süreç ya da görev gibi değerlendirmek yerine insan yaşamının korunduğu algısından yola çıkılarak yaşam biçimi haline getirilmelidir.
- Teknik uygulamalı derslerin görüldüğü atölye ve laboratuvarlarda gerek dersin sorumlusu öğretim elemanı gerekse yardımcı öğretim elemanı iş güvenliğinin pratiğini de uygulamalı olarak göstermelidir.
- Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunda İş Sağlığı ve Güvenliği dersi bazı bölümlerde seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Bu dersin bütün teknik bölümlerde zorunlu ders olarak okutulması önem arz etmektedir.
- İşyerlerinde personel sayısına bağlı olarak İlk Yardım Elemanı yardımcısı bulundurulma zorunluluğu vardır. Ön lisans veya lisans eğitiminde ilk yardım konuları da ders içeriğine dahil edilmelidir.
- İş Sağlığı ve Güvenliği dersinde öğretilen teorik bilgilerin mutlaka atölye ve laboratuvarlarda yerinde eğitim ile pekiştirilmesi gerekmektedir.
- Anket katılımcılarının bir kısmı bayan öğrencilerden oluşmaktadır. Geleceğin çalışan anneleri olacak bu öğrenciler İş Sağlığı ve Güvenliği sağlanmasında bayanların daha aktif rol üstelenmesi gerekmektedir. Çünkü, çalışan bir erkek İş Sağlığı ve Güvenliği kurallarına uymadığında fiziksel olarak sadece kendisi etkilenir. Ancak çalışan bir kadın annelik fonksiyonlarını kaybedebilir ya da taşıdığı bebeği etkilenebilir.
- Anket uygulaması başlatılmadan önce anketör tarafından cevaplanması istenen sorular hakkında bilgilendirme yapılması anketin sıhhatini artırır.
- Anket uygulanırken anketin cevaplanması için sınırlı bir süre verip katılımcının cevaplamayı rahat bir zaman diliminde yapması sağlanırsa ortaya çıkacak verilerin daha sağlıklı olmasını sağlayabilir.

Ölçek için her bir maddeye verilen görüş kodları 1 ile 5 arasında değişmektedir. Aralıkların eşit olduğu varsayımından yola çıkılarak ağırlıklı ortalamalar için puan aralığı katsayısı 0,80 olarak hesaplanmıştır.

Puan aralığı = (En yüksek değer - En düşük değer) / 5 = (5-1) / 5 = 8,80

Bu durumda ağırlıklı ortalamaların değerlendirme aralığı aşağıdaki gibidir.

1,00 - 1,80 : “Kesinlikle Hayır”

1,81 - 2,60 : “Hayır”

2,61 - 3,40 : “Fikrim Yok”

3,41 - 4,20 : “Evet”

4,21 - 5,00 : “Kesinlikle Evet”

Ölçek Maddeleri	x	SS
1. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hakkında bilgim var.	2,8417	1,51818
2. Daha önce İş Sağlığı ve Güvenliği hakkında bilgilendirilmiştim.	3,1809	1,63323
3. Bir öğrenci olarak iş güvenliği kurallarına gerekli hassasiyeti gösteriyorum.	3,6508	1,42172
4. Derslerimizde iş sağlığı ve güvenliği konularına yeterli derecede yer veriliyor.	3,0352	1,54651
5. Bir personel işe başlatılmadan önce İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimi almalıdır.	4,1080	1,52754
6. İş Sağlığı ve Güvenliğinin çalışma hayatımıza etkisinin olacağını düşünüyorum.	4,0477	1,54373
7. İş Sağlığı ve Güvenliği kurallarına uyulması halinde işin verimliliğini ve kalitesini artırır.	4,0402	1,51180
8. Mesleki derslerimizde öğretim elemanları tarafından iş güvenliği ile ilgili düzenli olarak uyarılıyoruz.	3,3040	1,45825
9. Atölye ve Laboratuvarlarımız da dersi veren öğretim elemanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda yeterli bilgiye sahip olduğuna inanıyorum.	3,4774	1,42601
10. Atölye ve Laboratuvarlarımızda İş Güvenliği ile ilgili uyarı levhaları yeterlidir.	2,9925	1,45198
11. Atölye ve Laboratuvarımızdaki cihazların kullanımı ve çalışma prensibini anlatan yazılı levhalar bulunmaktadır.	3,0754	1,51544
12. Atölye ve Laboratuvarımızdaki çalışmalarımızda kişisel koruyucu donanımlar kullanıyoruz.	2,8869	1,47857
13. Atölye ve Laboratuvarımızda kullandığımız cihazların kaza riskleri hakkında önceden bilgilendirildik.	3,2035	1,49602
14. Atölye ve Mesleğimizde yaşanan ve meslektaşlarımızın maruz kaldığı iş kazaların neler olduğunu biliyorum.	3,4146	1,48934
15. Çalışacağım iş yerlerinde bir kaza ile karşılaşsam yasal haklarımın neler olduğunu biliyorum.	3,3216	1,44141
16. İlerde çalışma hayatımızda karşılaşılabileceğimiz bir meslek hastalığı durumunda sahip olduğumuz yasal hakları biliyorum.	3,2060	1,43289
17. Meslek hastalıklarının neler olduğunu biliyorum.	3,2889	1,40328
18. Mesleğimizle ilgili tehlike ve riskler hakkında bilgiye sahibim.	3,4849	1,39214
19. Mesleğimle ilgili tehlike ve riskleri bertaraf etme hakkında bilgim var.	3,3015	1,34840
20. Gerek lise gerek ön lisans öğrenimi sırasında bir iş kazasına yahut meslek hastalığına şahit oldum.	2,7889	1,67683

KAYNAKLAR

- Akkaya, G., Avrupa Birliği ve Türk Mevzuatı Açısından Sağlık Kuruluşlarında İş Sağlığı, İş Güvenliği, Meslek Hastalıkları ve Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007, İstanbul
- Akkök, A., İş Kazalarının Maliyeti ve İş Güvenliği, Ankara: MPM, 1997.
- Akpınar, T., İş Sağlığı ve İş Güvenliği, Bursa, 2013.
- Alper, Y., Bazı Ülkelerde İşçi Sağlığı Güvenliği Uygulamaları ve Türkiye'deki Uygulama ile Karşılaştırılması. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 1992, 37-38, s: 83-87
- Alper, Y., Sosyal Sigortalar, (4. Basım) Ekin Kitapevi, İstanbul, 2003.
- Altan, T. F., İş Güvenliği ve Önemi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1991, 9(1-2), s: 332-333.
- Altinel, H., İş Sağlığı ve İş Güvenliği, Ankara, 2011.
- Altundaş, E., "Demiryolu İşçilerinin Çalışma Koşullarından Kaynaklanan Sağlık Sorunları", TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, C.10, S.37, Ankara, 2010.
- Arıcı, K., (2013). Genel Sağlık Sigortası. Sosyal Güvenlik Hukuku. (Ed. N. Gerek ve A. G. Oral). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss.158-197.
- Bağdadi, R. E., 2010, Birinci İzmir İktisat Kongresi Ekonomik Felsefesinin Türk Ekonomisine Yansımalarının Analizi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Baybora, D., Oral A. İ., Gerek H. N., Seylen Kaplan E. T., Akın L., Ekmekçi Ö., Piyal B., 2012, İş Sağlığı ve Güvenliği, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No: 2664.
- Berk, M. Önal, B., Güven, R., 2011, Meslek Hastalıkları Rehberi, Ankara: ÇSGB
- Centel, T., (2011). Türk Borçlar Kanunu'nda Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması. Sicil Dergisi, 4, (24), 13-18.
- Centel, T., Çocuklar İle Gençlerin İş Güvenliği. İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1992.
- Cıngıllıoğlu, G., İnşaat Projelerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Maliyet İncelenmesi Örnek Olay: Umman Uluslararası Havalimanı Projesi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012, İstanbul
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, (2013). "T.C. Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi II (Taslak Metin) 2009-2013".
- Çelik, F., "19. Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Açılış Konuşması", **İSG Dergisi**, C.11, S.52, Ankara, 2011.
- Çilengiroğlu, O., AB'ye Uyum Sürecinde Türkiye'de İş Sağlığı ve İş Güvenliği, İzmir, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, ss. 182.
- ÇSGB. 1993, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İle İlgili Genel Bilgiler, Ankara: ÇSGB Yayını.

- Demirbilek, T., İş Güvenliği Kültürü, İstanbul, 2005.
- Demircioğlu M. ve Centel, T., İş Hukuku, İstanbul, 1988.
- Demirkaya, S., (2014). İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Sağlama Borcu ve İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerini İşyeri (İşletme) Dışından Temini. (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT): “İş Gücü Piyasası Özel İhtisas Komisyon Raporu”, Ankara, DPT, 2548-ÖİK.564, 2001.
- Dursun, S., İş Güvenliği Kültürünün Çalışanların Güvenli Davranışları Üzerine Etkisi, Sosyal Güvenlik Dergisi, 2013, cilt 3-sayı 2, s: 61-75. P-ISSN: 2146 – 4839
- Erdem, V., “Türkiye’de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Türk Sosyal Güvenlik Sistemindeki Yeri İle İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Kamu Hastanelerinin Yönetimlerine Katkısı”. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015.
- Erdem, Y., “Sosyal İnsan, Sosyal Etkileşim, Grup Yaşamı, Kültür ve Toplum Açısından İş Sağlığı ve Güvenliği”, İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Yayını, Yıl: 4, Sayı: 17, Ocak-Şubat 2004, ss. 7-9.
- Gençler, A., (2007). “İş Sağlığı ve İş Güvenliği Alanında Mevzuatımızda Bulunan Düzenlemelerden Doğan Yükümlülükler”, İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi, S. 35
- Gerek, N., (2011). 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Öngörülen Tehlike Sorumluluğu. Sicil İş Hukuku Dergisi, 4, (24), 31-39.
- Gerek, N., (2012). Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliğinin Genel Görünümü. İş Sağlığı ve Güvenliği. (Ed. D. Baybora). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss. 58-89.
- Gerek, N., İş Sağlığı ve İş Güvenliği. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2000.
- Güneş, B. ve Mutluay, B. F., (2011). Yeni Borçlar Kanunu’nun “Genel Hizmet Sözleşmesi” ne İlişkin Hükümlerinin İş Kanunu ve 818 Sayılı Kanunla Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi. Çalışma ve Toplum Dergisi, 3, (30), 231-288.
- Güven, E. ve Aydın, U., (2013). Bireysel iş hukuku (4.baskı). Eskişehir: Nisan Kitabevi
- ILO. 2013, “Önleyici Sağlık ve Güvenlik Kültürünün Oluşturulması”, Kaynak: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---normes/documents/publication/wcms_450452.pdf, (Erişim Tarihi: 03.10.2018).
- Kaplan, E. T., (2011). Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre İş İlişkisinde İşçinin Kişilik Haklarının Korunması. Sicil İş Hukuku Dergisi 4 (24). 40-53.
- Kaynak, T., Adal, Z., Ataay, İ., Uyargil, C., Sadullah, Ö., Acar, C.A., Özçelik, O., Dündar, G. ve Uluhan, R., **İnsan Kaynakları Yönetimi**, İstanbul: Dönence, 2000.
- Kılıç, L., **İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğini Sağlama Hükümlülüğü ve Sorumluluğu**, Ankara.

- Kılıçoğlu, A. M., (2012). Borçlar Hukuku. Genel Hükümler (16.baskı). Ankara: Turhan Kitapevi.
- Makal, A., Dertli, N. Taştan, O. C., Erdoğan, S., Çelik, A., 2012. Çalışma İlişkileri Tarihi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No: 2658.
- Ocaktan, M. C., 2013, “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Sonrası Çalışma Hayatına Bir Bakış”, İşveren Dergisi, S.6
- Ofluoğlu, G. ve Cihan, F., “İşletmelerde Çağdaş Sağlık Yönetimi İçin; İş Sağlığı, İşyeri Hekimliği ve İşyeri Hemşireliği”, **Kamu-İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, C.6, S.2, Ankara, 2001.
- Oğuz, Ö., (2011). AB Direktifleri ve Türk İş Hukukunda İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşverenlerin Yükümlülükleri ve İşçilerin Hakları (1. baskı). İstanbul: Legal Kitapevi.
- Pehlivan, İ., (2016). İnşaat Sektöründe Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Bilincinin İstatiksel Olarak İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Gedik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sadullah, Ö., Personel Yönetimi Açısından İş Güvenliği ve İşgören Sağlığı ve Metal Sanayi İşletmelerinde Yapılan Bir Araştırma, İstanbul, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 1986, ss. 425.
- Sevimli, A. K., (2013). Türk Borçlar Kanunu m. 417 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Işığında Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması. Çalışma ve Toplum Dergisi, 1, (36), 107-147.
- Süzek, S., (2013). İş Hukuku (9.baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Süzek, S., **İş Hukuku**, İstanbul, 2011.
- Şakar, M., (2009). İş Hukuku Uygulaması (8.baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- T.C. Resmi Gazete. 30.06.2012, S. 28339 (6331 sayılı İSGK)
- T.C. Resmi Gazete. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. 30 Haziran 2012, Sayı: 28339. Başbakanlık Basım Evi, Ankara.
- Taşkın, M., **İş Güvenliği**, Ankara, 2001.
- The World Health Organization (WHO), Occupational Health Page, (Çevrimiçi) İnternet Adresi: <http://www.who.int/peh/Occupationalhealth/occindex.htm>, Erişim Tarihi: 01.10.2017.
- Uşan, F., (2009). Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları (1. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A., Tekin, B., & Odman, A., Dosya: İşçilerin Sağlığı ve Güvenliği İşveren İnsafına Emanet!, Mühendis ve Makina Dergisi, 2008, Nisan, 49(579), 19-34.
- Yılmaz, F., “Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülkelerde ve Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, C.6, S.1, İstanbul, 2009.

Yılmaz, F., Avrupa Birliği ve Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği: Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği Kurullarının Etkinlik Düzeyinin Ölçülmesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009, İstanbul

EKLER

Ek 1: Orjinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	GÖKÇEN KIZIRGİL
Öğrenci Numarası	141214103
Enstitü Anabilim Dalı	SAĞLIK YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
Programı	SAĞLIK YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr.Öğr.Üyesi Selim GÜNDÜZ
Tez Başlığı (Türkçe)	TEKNİK BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN İŞ GÜVENLİĞİ ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ FIRAT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 73 sayfalık kısmına ilişkin, 24/05/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turmitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 19'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Selim GÜNDÜZ
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Doç.Dr. Erkan/Turan DEMİREL
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ile birlikte enstitüye teslim edilir.

İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

Ek 2: Anket Soruları

ANKET FORMU

Değerli Katılımcı;

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Kurumları Yöneticiliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi olarak “Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin **İş Güvenliği Algılarının Değerlendirilmesi**”, isimli tez çalışmasını yürütmekteyim. Aşağıdaki sorular tez araştırmamız ile ilgili olup verdiğiniz cevaplar size herhangi bir sorumluluk getirmeyecektir ve başka herhangi bir amaç için kullanılmayacaktır.

Bu alanda oldukça sınırlı sayıda çalışma olduğundan yeni çalışmalara da ışık tutacağını düşündüğümüz bu araştırmaya vereceğiniz destek ve ayracağınız zamandan dolayı teşekkürlerimi sunarım.

A) Demografik Bilgiler

1. Cinsiyetiniz:

- a) Erkek b) Kadın

2. Yaşınız:

- a) 20 - 24 b) 25 - 29 yaş c) 30 - 34 yaş d) 35 - 39 e) 40 ve üzeri

3. Bölümünüz:

- a) İnşaat b) Makine c) Otomotiv d) Tasarım e) Elektronik f) Elektrik
g) Malzeme (Mobilya) h) Mülkiyeti Muhafaza (İSG) i) Bilgisayar j) Radyo TV k) Tekstil

4. Sınıfınız:

- a) 1 b) 2 c) Uzatmalı

5. Lise öğreniminiz sırasında iş güvenliği ile ilgili ders aldınız mı?

- a) Evet b) Hayır

6. Okuduğunuz ön lisans programında İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili ders aldınız mı?

- a) Evet b) Hayır

7. Daha önce uzman kişiler tarafından verilen İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda bilgilendirme toplantılarına (Seminer, Konferans, Kurs, Panel, Sempozyum vs.) katıldınız mı?

- a) Evet b) Hayır

<p>B) Aşağıda İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili hususlar maddeler halinde verilmiştir.</p> <p>Aşağıdaki İfadeleri Kesinlikle Katılmıyorum İle Kesinlikle Katılıyorum Arasında Değerlendiriniz.(1-5)</p>	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Kısmen Katılmıyorum (2)	Katılıyorum(3)	Kısmen Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum(5)
1. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hakkında bilgim var.					
2. Daha önce İş Sağlığı ve Güvenliği hakkında bilgilendirilmiştim.					
3. Bir öğrenci olarak iş güvenliği kurallarına gerekli hassasiyeti gösteriyorum.					
4. Derslerimizde iş sağlığı ve güvenliği konularına yeterli derecede yer veriliyor.					
5. Bir personel işe başlatılmadan önce İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimi almalıdır.					
6. İş Sağlığı ve Güvenliğinin çalışma hayatımıza etkisinin olacağını düşünüyorum.					
7. İş Sağlığı ve Güvenliği kurallarına uyulması halinde işin verimliliğini ve kalitesini artırır.					
8. Mesleki derslerimizde öğretim elemanları tarafından iş güvenliği ile ilgili düzenli olarak uyarıyoruz.					
9. Atölye ve Laboratuvarlarımız da dersi veren öğretim elemanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda yeterli bilgiye sahip olduğuna inanıyorum.					
10. Atölye ve Laboratuvarlarımızda İş Güvenliği ile ilgili uyarı levhaları yeterlidir.					
11. Atölye ve Laboratuvarımızdaki cihazların kullanımı ve çalışma prensibini anlatan yazılı levhalar bulunmaktadır.					
12. Atölye ve Laboratuvarımızdaki çalışmalarımızda kişisel koruyucu donanımlar kullanıyoruz.					
13. Atölye ve Laboratuvarımızda kullandığımız cihazların kaza riskleri hakkında önceden bilgilendirildik.					
14. Atölye ve Mesleğimizde yaşanan ve meslektaşlarımızın maruz kaldığı iş kazaların neler olduğunu biliyorum.					
15. Çalışacağım iş yerlerinde bir kaza ile karşılaşsam yasal haklarımın neler olduğunu biliyorum.					
16. İlerde çalışma hayatımızda karşılaşılabileceğimiz bir meslek hastalığı durumunda sahip olduğumuz yasal hakları biliyorum.					
17. Meslek hastalıklarının neler olduğunu biliyorum.					
18. Mesleğimizle ilgili tehlike ve riskler hakkında bilgiye sahibim.					
19. Mesleğimle ilgili tehlike ve riskleri bertaraf etme hakkında bilgim var.					
20. Gerek lise gerek ön lisans öğrenimi sırasında bir iş kazasına yahut meslek hastalığına şahit oldum.					

Ek 3: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 20/11/2017-231400

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı :97132852/050.01.04/
 Konu :Yrd. Doç. Dr. Selim GÜNDÜZ (Yük. Lis. Öğr. Gökçen KIZIRGİL)

SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALINA

İlgi :17/07/2017 tarihli, 210802 sayılı ve "Etik Uygunluk İncelemesi" konulu yazı

Anabilim Dalınız Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Selim GÜNDÜZ yönetiminde, Yük. Lis. Öğr. Gökçen KIZIRGİL'e ait "**Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İş Güvenliği Algılarının Değerlendirilmesi: Fırat Üniversitesi Örneği**" konulu çalışma ile ilgili Etik Kurul Kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır.
 Prof. Dr. Mustafa KAPLAN
 Kurul Başkanı

Not : Araştırmacıların TÜBİTAK'a yapılacak başvurular için, tüm üyelerin ıslak imzalarının bulunduğu etik kurul kararını talep etmeleri gerekmektedir.

EK :
 Etik Kurul Kararı 1(bir) sayfa

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACININ ADI SOYADI
16.11.2017	15	18	Yrd. Doç. Dr. Selim GÜNDÜZ

KARAR

“Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İş Güvenliği Algularının Değerlendirilmesi. Fırat Üniversitesi Örneği” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa KAPLAN (Başkan)			
Prof. Dr. Demet ÇIÇEK (Üye)	İmza	Prof. Dr. Figen DEVECİ (Üye)	İmza
Prof. Dr. Erdal TAŞKIN (Üye)	Bulunmadı	Prof. Dr. Nuri GÖMLEKSİZ (Üye)	İmza
Doç. Dr. Funda GÜLCÜ BULMUŞ (Üye)	İmza	Doç. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Doç. Dr. Sebahattin DEVECIOĞLU (Üye)	Bulunmadı
Doç. Dr. Özge HANAY (Üye)	İmza	Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	İmza
Yrd. Doç. Dr. Nurhan HALİSDEMİR (Üye)	Bulunmadı	Yrd. Doç. Dr. Mehmet TUZCU (Üye)	İmza

ÖZGEÇMİŞ

Gökçen KIZIRGİL, 18.07.1989 tarihinde Elazığ'da doğdu. İlk eğitimini Dumlupınar İlköğretim Okulu'nda, orta eğitimini Elazığ Mezre Ortaokulu'nda ve lise eğitimini Elazığ Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2008 yılında girdiği Eskişehir Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İngilizce İşletme bölümünden 2013 yılında mezun oldu.

2014 yılında yüksek lisans eğitimine başlamış olup aynı zamanda Türkiye İş Bankası Ankara-Şereflikoçhisar şubesinde iş hayatına başlamış ve halen bu görevine devam etmektedir.

